

Univerzita Hradec Králové

Filozofická fakulta

Katedra politologie

Komparace mírových iniciativ v Sieře Leone a Libérii

Diplomová práce

Autorka: Lucie Uhlířová
Studijní program: Politologie
Studijní obor: Politologie – africká studia
Vedoucí práce: Mgr. Jan Prouza, Ph.D.

Hradec Králové, 2018

Zadání diplomové práce

Autor: Lucie Uhlířová
Studium: F15NP0023
Studijní program: N6701 Politologie
Studijní obor: Politologie - africká studia
Název diplomové práce: **Komparace mírových iniciativ v Sieře Leone a Libérii**
Název diplomové práce AJ: Comparison of Peace Initiatives in Sierra Leone and Liberia

Cíl, metody, literatura, předpoklady:

Ozbrojené konflikty patří k nejvíce destruktivním fenoménům lidského jednání. V jejich důsledku dochází k úmrtím osob, ničení majetku, či životního prostředí, porušování lidských práv a svobod, mučení, znásilňování, či využívání dětí jako vojáků. Vzhledem ke všem výše uvedeným skutečnostem je každé další studium konfliktů a snaha o jejich pochopení velice významná, jelikož čím více budeme o této problematice vědět, tím může být snazší konfliktům předcházet. Tato diplomová práce se zabývá občanskými válkami v Sieře Leone a Libérii a zaměřuje se především na povahu mírových iniciativ, které byly implementovány v obou zemích. Hlavním cílem je zjistit, proč dohoda z Lomé z roku 1999 v Sieře Leone přinesla mír, zatímco smlouva z Abuji v roce 1995 pro Libérii nikoli. Teoreticky bude práce vycházet například z modelu transformace konfliktu Kumara Rupesinghe, který by měl pomoci při vysvětlení důvodů, proč se mír v Sieře Leone dostavil, ale Libérii se dlouho vyhýbal. K naplnění daného cíle bude využita metoda komparativní analýzy, kdy budou porovnány jednotlivé kategorie představené ve výše zmiňované teorii. Práce bude vycházet především ze sekundárních zdrojů, jako jsou knihy a články autorů, kteří se danými konflikty zabývají, oficiální dokumenty Africké unie (AU), Organizace spojených národů (OSN) nebo Hospodářského společenství západoafrických států (ECOWAS) a internetové zdroje.

Adibe, Clement. 1997. "The Liberian Conflict and the ECOWAS-UN Partnership." *Third World Quarterly* 18, č. 3, 471 - 488. Ali, Taiser a Matthews, Robert. 1999. *Civil Wars in Africa: Roots and Resolutions*. Quebec: McGill-Queen's University Press. Bercovitch, Jacob. 1996. *Resolving International Conflicts: The Theory and Practice of Mediation*. London: Lynne Rienner Publishers. Consiliation Resources. <http://www.cr.org/accord/sleone/accord9/implement.shtml> Keen, David. 2005. *Conflict and Collusion in Sierra Leone*. New York: Palgrave. Klíma, Jan. 2012. *Dějiny Afriky*. Praha: Nakladatelství Lidové Noviny. Mutwol, Julius. 2009. *Peace Agreements and Civil Wars in Africa*. New York: Cambria Press. Rupesinghe, Kumar. 1995. *Conflict Transformation*. London: Macmillan Printing Press. United States Institute of Peace. http://www.usip.org/sites/default/files/file/resources/collections/peace_agreements/sierra_leone_07071999.pdf Záhořík, Jan. 2011. *Ohniska napětí v postkoloniální Africe*. Praha: Karolinum.

Garantující pracoviště: Katedra politologie,
Filozofická fakulta

Vedoucí práce: Mgr. Jan Prouza, Ph.D.

Datum zadání závěrečné práce: 20.4.2017

Poděkování

Ráda bych tímto poděkovala vedoucímu práce Mgr. Janu Prouzovi, Ph.D. za jeho vstřícný přístup, užitečné rady a projevenou trpělivost při jejím vedení.

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci vypracovala pod vedením vedoucí diplomové práce samostatně a uvedla jsem všechny použité prameny a literaturu.

V Hradci Králové dne 27. 4. 2018

Anotace

Uhlířová, Lucie. 2018. *Komparace mírových iniciativ v Sieře Leone a Libérii*. Hradec Králové: Filozofická fakulta, Univerzita Hradec Králové, 2018, 87 s. Diplomová práce.

Ozbrojené konflikty patří k nejvíce destruktivním fenoménům lidského jednání. V jejich důsledku dochází k úmrtím osob, ničení majetku, či životního prostředí, porušování lidských práv a svobod, mučení, znásilňování, či využívání dětí jako vojáků. Vzhledem ke všem výše uvedeným skutečnostem je každé další studium konfliktů a snaha o jejich pochopení velice významná, jelikož čím více budeme o této problematice vědět, tím může být snazší konfliktům předcházet. Tato diplomová práce se zabývá občanskými válkami v Sieře Leone a Libérii a zaměřuje se především na povahu mírových iniciativ, které byly implementovány v obou zemích. Hlavním cílem je zjistit, proč dohoda z Lomé z roku 1999 v Sieře Leone přinesla mír, zatímco smlouva z Abuji v roce 1995 pro Libérii nikoli.

Teoreticky bude práce vycházet například z modelu transformace konfliktu Kumara Rupesinghe, který by měl pomoci při vysvětlení důvodů, proč se mír v Sieře Leone dostavil, ale Libérii se dlouho vyhýbal. K naplnění daného cíle bude využita metoda komparativní analýzy, kdy budou porovnány jednotlivé kategorie představené ve výše zmiňované teorii. Práce bude vycházet především ze sekundárních zdrojů, jako jsou knihy a články autorů, kteří se danými konflikty zabývají, oficiální dokumenty Africké unie (AU), Organizace spojených národů (OSN) nebo Hospodářského společenství západoafrických států (ECOWAS) a internetové zdroje.

Klíčová slova: Libérie, Sierra Leone, mírové iniciativy, komparace

Annotation

Uhlířová, Lucie. 2018. *Comparison of Peace Initiatives in Sierra Leone and Liberia*. Hradec Králové: Faculty of Arts, University of Hradec Králové, 2018, 87 pp. Diploma Thesis.

Armed conflicts are among the most destructive phenomena of human action. As a result, people die, destroy property or the environment, violate human rights and freedoms, torture, rape or exploit children as soldiers. In view of all the above, every further study of conflicts and the pursuit of its understanding is very important as the more we know about the issue, it can be easier to prevent it. This diploma thesis deals with civil wars in Sierra Leone and Liberia and focuses primarily on the nature of peace initiatives that have been implemented in both countries. The main objective is to find out why the 1999 Lomé Peace Agreement in Sierra Leone brought the peace, while the 1995 Abuja Treaty for Liberia did not.

Theoretically, the work will be based for example in the Kumar Rupeshinghe conflict transformation model, which should help explain the reasons why peace in Sierra Leone has come, but it did not in Liberia. A comparative analysis method will be used to achieve the goal, comparing the individual categories presented in the above-mentioned theory. The work will be based primarily on secondary sources such as books and articles of the authors dealing with the conflict, official documents of the African Union (AU), United Nations (UN), The Economic Community of West African States (ECOWAS) and internet resources.

Key words: Liberia, Sierra Leone, peace initiatives, comparison

Obsah

Úvod.....	10
1 Teorie transformace konfliktu	16
1.1 Přehled teorií transformace konfliktu.....	16
1.2 Kumar Rupesinghe a jeho model transformace konfliktu.....	18
2 Občanská válka v Sieře Leone.....	24
2.1 Pozadí konfliktu	24
2.2 Vláda Národní prozatímní vládnoucí rady	26
2.3 Mírový proces v Abidjanu.....	29
2.4 Druhý pokus o mír.....	31
2.5 Mírová dohoda z Lomé	33
3 Občanská válka v Libérii	38
3.1 Pozadí konfliktu	38
3.2 Občanská válka.....	41
3.3 Role Standing Mediation Committee a ECOMOG	43
3.4 Mírový proces v Yamoussoukro	45
3.5 Mírová dohoda z Cotonou	49
3.6 Dohoda z Akosombo	51
3.7 Mírová dohoda z Abuji.....	53
4 Komparace mírových iniciativ v Sieře Leone a Libérii.....	56
4.1 Předvyjednávací fáze.....	56
4.2 Porozumění příčinám konfliktu.....	57
4.3 Vlastnictví mírového procesu.....	59
4.4 Identifikace všech aktérů	60
4.5 Identifikace facilitátorů	61
4.6 Nastavení realistického časového plánu.....	62
4.7 Udržení úsilí	63
4.8 Hodnocení úspěchů a selhání	64
4.9 Strategické segmenty společnosti.....	64
4.10 Role vnějších aktérů	65
4.11 Role místních mírotvůrců	66
Závěr	69
Seznam použitých pramenů a literatury	77

Literatura	77
Prameny.....	83

Seznam použitých zkratek

AFL – Armed Forces of Liberia

AFRC – Armed Forces Revolutionary Council

APC – All People's Congress

CDF – Civil Defense Forces

CCP – Commission for the Consolidation of Peace

CRC-NPFL – Central Revolutionary Council NPFL

ECOMOG – Economic Community of West African States Monitoring Group

ECOWAS – Economic Community of West African States

IGNU – Interim Government of National Unity

INN – International Negotiating Network

INPFL – Independent National Patriotic Front of Liberia

IRCSL – Inter-Religious Council of Sierra Leone

LDF – Lofa Defense Force

LIFMC – Liberian Inter-Faith Mediation Committee

LNC – Liberian National Conference

LPC – Liberian Peace Council

NPFL – National Patriotic Front of Liberia

NPRC – National Provisional Ruling Council

OAU – Organization of African Unity

OSN – Organizace spojených národů

RUF – Revolutionary United Front

RUFP – Revolutionary United Front Party

SLPP – Sierra Leone People's Party

SMC – Standing Mediation Committee

ULIMO – United Liberation Movement of Liberia for Democracy

ULIMO-J – Frakce ULIMO pod velením Roosevelta Johnsona

ULIMO-K – Frakce ULIMO pod velením Alhaji Kromaha

UNAMSIL – United Nations Mission in Sierra Leone

UNHCR – United Nations High Commissioner for Refugees

UNIOSIL – United Nations Integrated Office in Sierra Leone

UNOMSIL – United Nations Observer Mission in Sierra Leone

UNOMIL – United Nations Observer Mission in Liberia

Úvod

Ozbrojené konflikty patří k nejvíce destruktivním fenoménům lidského jednání. V jejich důsledku dochází k ničení majetku a životního prostředí, porušování lidských práv a svobod, mučení, znásilňování, zabíjení či zneužívání dětí jako vojáků. Již od počátku lidské historie spolu lidé a národy válčí a ani Afrika v tomto případě není výjimkou.

Konec studené války s sebou přinesl novou vlnu konfliktů a vnitřních napětí, které vážně narušily proces vývoje v západní Africe. Zvýšená spolupráce mezi zeměmi západní Afriky dnes značně napomáhá snížit frekvenci a intenzitu mezinárodních sporů, nicméně období po studené válce se v mnoha zemích neslo ve znamení zvýšení počtu konfliktů napříč regiony nebo mezi etnickými či náboženskými menšinami, které byly dříve formálně potlačovány a zůstávaly ve stínu velmocenské rivality.

V zemích jako Libérie, Sierra Leone, Guinea-Bissau či Pobřeží slonoviny docházelo ke krvavým masakrům i ničení tradičních institucí, které dříve zabraňovaly propuknutí nestability a občanských válek stejně jako úpadku životního prostředí. V těchto zemích vedly násilné konflikty k vysídlení většiny populace a destrukci jejich socioekonomické infrastruktury. Občanské války v Sieře Leone a Libérie byly charakteristické především ekonomickými zájmy zahrnující obchod s diamanty a extrémním násilím použitým proti civilnímu obyvatelstvu. Dopady takových konfliktů mají pak hospodářské i bezpečnostní následky pro celý region.

Na tomto pozadí se problémy s mírovým řešením konfliktů jeví v západní Africe jako velmi významné. Znovu-vzplanutí starých sporů vyzývá jak západoafrické vůdce, tak mezinárodní společenství navrhnout účinné prostředky pro zvládnutí konfliktů v tomto regionu. Vůdci v západní Africe i ve světě kladou velký důraz na zvládnutí, řešení a případnou transformaci konfliktů při udržování míru a stability. Například ECOWAS¹ byla založena jako ekonomická integrační organizace, ale později byla stále

¹ Economic Community of West African States (Hospodářské společenství západoafrických států) je organizace založená v roce 1975, která podporuje jak hospodářskou integraci, tak sociální, kulturní i politickou spolupráci členských států, mezi které patří i Sierra Leone a Libérie.

více pověřována funkcemi zahrnující bezpečnost a udržování míru. Aby bylo možné tyto funkce efektivně vykonávat, byl v roce 1990 vytvořen ECOMOG², který měl sloužit jako intervenční síla v západoafrických konfliktech. ECOMOG se od té doby podílel na obnovení míru a bezpečnosti v Sieře Leone i Libérii.

Obě země mají několik společných znaků, které z nich dělají vhodný cíl pro komparaci. Například byly v 18. a polovině 19. století založeny jako kolonie sloužící jako domov pro osvobozené britské, respektive americké otroky. Nacházejí se ve stejné oblasti v povodí řeky Mano a sdílejí společné hranice. Konflikty v obou zemích byly vnitrostátní a trvaly téměř 10 let, a proto mohou být oba konflikty hodnoceny v několika fázích. Dále mají oba konflikty vnitřně-politický charakter. V Sieře Leone se RUF³ pod vedením Fodaye Sankoha rozhodla svrhnout demokraticky zvolenou vládu prezidenta Josepha Saidu Momoha v roce 1992. Podobně v Libérii bylo hlavním cílem různorodých povstaleckých skupin svrhnout vládu prezidenta Samuela Doea.

V obou případech byly využity mírové iniciativy pro řešení konfliktů. V liberijském případě tyto iniciativy ale selhaly a vedly k další občanské válce i proto, že do mírových rozhovorů bylo zapojeno příliš mnoho válčících frakcí a potřebné zprostředkování prováděli převážně mezinárodní vyjednavací. V případě Sierry Leone byly mírové iniciativy nakonec úspěšné a konflikt byl oficiálně ukončen v roce 2002. Zde byly do mírových rozhovorů zapojeny pouze dvě strany a do jejich organizace se zapojili i lokální a národní aktéři. Dalším rozdílem mezi případy těchto konfliktů je skutečnost, že v Sieře Leone byla mezi občany zakořeněna jistá úroveň mírové kultury silněji, než v Libérii (Turay 2000: 52). Obyvatelé zde

² Economic Community of West African States Monitoring Group. Monitorovací skupina organizace ECOWAS, která má za úkol vojensky zasáhnout v případě nepokojů v jednom z členských států. Jeho ozbrojené složky se skládají z vojáků jednotlivých členských států.

³ Revolutionary United Front (Jednotná revoluční fronta). Povstalecká skupina, která byla jedním z aktérů občanské války v Sieře Leone. Posléze se změnila na politickou stranu, která zanikla v roce 2007.

měli potřebu vypořádat se s vlnou násilí ve své zemi. Například IRCSL⁴ představovala občanskou společnost v zemi a hrála aktivní roli při mírových rozhovorech v Lomé. Členové této rady podporovali shromáždění politických vůdců zapojených stran, aby dosáhli společného konsensu a byli zapojeni také do programů smíření, školení v oblasti lidských práv, odzbrojování, demokratizace a reintegračních programů. To vše přináší pozitivní důsledky pro rozvoj mírové kultury od místní až po národní úroveň. V Libérii občanská společnost neměla žádnou příležitost hrát smysluplnou roli v procesu mírového vyjednávání. Míroví zprostředkovatelé se starali pouze o uklidnění bojujících stran a zcela ignorovali přínos, který by určitá organizace občanské společnosti v zemi mohla mít. I v důsledku toho sporadické střety mezi soupeřícími frakcemi pokračovaly a rebelové nadále drancovali a terorizovali civilisty po mnoho let. Mírová kultura v Libérii tedy prakticky neexistovala (Turay 2000: 53).

Tato páce je vypracována jako komparativní studie konfliktů v Sieře Leone a Libérii z pohledu povah mírových iniciativ využitých v obou zemích. Konkrétně je zaměřena na mírovou dohodu z Lomé podepsanou v roce 1999 a mírovou smlouvu z Abuji z roku 1995, které měly vyřešit konflikty v Sieře Leone, respektive v Libérii. Autorka se zde zabývá historickým pozadím a povahou konfliktů v obou zemích a příčinami a charakteristikami obou konfliktních situací. Hlavním cílem je zaměřit se na mírové iniciativy v obou zemích a zjistit důvody, proč jsou ve srovnatelných případech výsledky mírových dohod a jednání odlišné. V souvislosti s danými cíli byly stanoveny následující výzkumné otázky: Jaké byly příčiny a povaha občanských válek v Sieře Leone a Libérii? Jaké mírové iniciativy byly v obou případech využity pro řešení tamních konfliktů? Které faktory přispěly k tomu, že mírová dohoda z Lomé z roku 1999 v Sieře Leone přinesla mír, zatímco smlouva z Abuji z roku 1995 pro Libérii nikoli?

Pro posouzení, zda je, nebo není mírová dohoda úspěšná, je využito 5 kritérií: 1) Míra, do jaké je mírová dohoda úspěšná při zjišťování, zda

⁴ Inter-Religious Council of Sierra Leone. Nejefektivnější a nejaktivnější nestátní organizace, která představovala platformu pro vzájemné rozhovory mezi válčícími frakcemi a občanskou společností v Sieře Leone (Turay 2000: 51).

strany konfliktu složily zbraně. Jinými slovy úspěšnost odzbrojení a demobilizace. Například zatímco povstalecká skupina v Sieře Leone byla transformována v politickou stranu, v Libérii rebelské skupiny nadále operovaly a docházelo k pravidelnému propukání dalšího násilí. 2) Zda jsou protagonisté ochotni jednat v dobré víře, 3) zahrnutí všech klíčových aktérů do mírového procesu, 4) zda jednání řeší zásadní otázky sporu a 5) míra, do níž je mírová dohoda schopna zajistit stabilní situaci v zemi (Darby, Ginty 2003: 2).

Tato práce bude zkoumat 2 časové linie. Pro Sierru Leone jde o období mezi lety 1991 a 2002, což je rozmezí od začátku občanské války až po oficiální ukončení konfliktu a v případě Libérie se jedná o fázi mezi lety 1989 až 1996, což se vztahuje na období první občanské války. Druhou občanskou válku v Libérii již autorka do této práce nezahrnuje, jelikož se zaměřuje především na důvody, které vedly v obou zemích k odlišným výsledkům mírových dohod.

I když se zde autorka zabývá občanskými válkami z 90. let, věří, že každé další studium konfliktů a snaha o jejich pochopení je velice významná, a tak i tato práce je relevantní v dnešní době. Čím více budeme o této problematice vědět, tím může být snazší konfliktům v budoucnu předcházet. Proto i tato snaha o srovnání mírových iniciativ pro řešení konfliktů v Sieře Leone a Libérii může pomoci při porozumění příčinám a trvání konfliktů obecně.

Teoreticky autorka vychází z modelu transformace konfliktu Kumara Rupesinghe, který by měl pomoci při vysvětlení důvodů, proč se mír v Sieře Leone dostavil, zatímco Libérii se dlouho vyhýbal. K naplnění představených cílů bude využita komparativní metoda, která na rozdíl od jednopřípadové studie zkoumá dva nebo několik případů a provádí jejich srovnávací analýzu. Tuto metodu využívaly již takové postavy sociálních věd jako Adam Smith či Karl Marx, ale v polovině 20. století zaznamenala určitý ústup díky převládajícímu nástupu kvantitativních metod. V druhé polovině 60. let však sociálně-vědní badatelé začínají o komparativní studii opět projevovat zájem a od 70. let 20. století se až do současnosti udržuje jako jedna z nejvíce využívaných metod politologie a mezinárodních vztahů. Cílem této metody je stejně jako u případové studie úsilí o

vysvětlení určitého empirického jevu, ale současně lze provádět i srovnání omezeného počtu případů (Drulák 2008: 62). V případě této diplomové práce komparativní metoda umožní srovnání vybraných zemí a nabídne odpovědi na výše uvedené výzkumné otázky. Konkrétně se cílem této komparace staly země v západní Africe – Sierra Leone a Libérie, pro jejich vzájemnou srovnatelnost a shodné znaky, které byly již nastíněny výše. Jako komparační kritéria jsou stanoveny jednotlivé kategorie představené později ve výše zmiňované teorii.

Práce bude rozčleněna do čtyř kapitol. V první autorka popisuje teoretickou část, kde je představena teorie Kumara Rupesinghe a jak budou následně porovnávány mírové iniciativy v Sieře Leone a Libérii. Druhá kapitola se věnuje politické historii Sierry Leone, hlavním příčinám a charakteru občanské války v zemi. Na konci jsou diskutovány různé mírové iniciativy využité v odlišných obdobích konfliktu. Ve třetí části je podobně rozebrána situace v Libérii a rovněž se zde autorka zaměřuje na základní příčiny a povahu liberijské občanské války. Opět jsou diskutovány různé strategie pro řešení konfliktu použité od jeho počátku až do roku 1995, kdy byla podepsána mírová dohoda v Abuji. Poslední kapitola je věnována komparativní analýze mírových dohod z Lomé a Abuji pomocí modelu transformace konfliktu Kumara Rupesinghe. Jejím cílem je ukázat, proč byla mírová dohoda z Lomé v Sieře Leone úspěšná, zatímco mírová dohoda z Abuji v Libérii nikoliv.

Veškeré informace při psaní této práce jsou získávány jak z tištěných, tak elektronických zdrojů. Až do 80. let existovalo pouze málo vědeckých pokusů pochopit podstatu a zdroje násilných konfliktů. Dnes je tento stav změněn a konflikty a jejich řešení jsou předmětem systematických analýz a vědeckého bádání, což velmi napomohlo tento obor institucionalizovat a zvýšit individuální i kolektivní schopnosti zvládat konflikty (Bercovitch 1999: 149). V důsledku toho dnes existuje rozsáhlý soubor literatury o konfliktech, jejich zvládnání a řešení. I přesto ale mírové iniciativy v Sieře Leone a Libérii, a především jejich vzájemné porovnání není tak hluboce prozkoumáno.

Mezi autory, kteří se přiblížili tématu této diplomové práce, patří například dvojice Earl Conteh-Morgan a Karl Magyar, kteří zkoumali

politické a diplomatické dimenze interakcí mezi Libérií a ECOWAS při liberijském konfliktu. Jejich analýza naznačuje, že politické a diplomatické rozměry mírového procesu ECOWAS v Libérii byly do značné míry určovány společným pocitem nejistoty ze strany hlavních aktérů konfliktu. Podobně Amos Sawyer, bývalý prozatímní prezident Libérie, ve své publikaci *Violent Conflicts and Governance Challenges in West Africa* zkoumal povahu násilných konfliktů v oblasti povodí řeky Mano, diskutoval přístupy k řešení konfliktů a poukazyval na jejich slabiny. Dále se například Paul Richards ve svém článku *The Political Economy of Internal Conflict in Sierra Leone* zabýval příčinami občanské války v Sierra Leone, pravděpodobnou budoucností, společenskými změnami a celkově post-konfliktní situací v zemi. V neposlední řadě Robert Mortimer se ve svém příspěvku *ECOMOG, Liberia and Regional Security in West Africa* zabýval působením ECOMOG v Libérii a její neúspěch podle něj spočíval především v nedostatku skutečného regionálního konsensu. Všechny tyto publikace sloužily jako cenné podklady při psaní této diplomové práce.

Pro teoretickou část autorka vycházela především z materiálů Kumara Rupesinghe a jeho knihy *Conflict Transformation*. Dále tato práce čerpá z relevantních dokumentů mezinárodních organizací ECOWAS, AU či OSN. Zde jsou cenné internetové zdroje, jelikož není možné cestovat například na sekretariát ECOWAS a prozkoumat originály těchto dokumentů. I pro získání informací o mírových dohodách podepsaných v obou zemích je potřeba využít především internetové zdroje. Proto se autorka soustředila na interpretaci zdrojů dostupných široké veřejnosti. V neposlední řadě jsou podklady pro tuto práci čerpány z novinových článků a odborných časopisů, například cennými zdroji jsou články Guuse Meijera *Reconstructing Peace in Sierra Leone: Some Civil Society Initiatives* nebo Stephena Rileyho a Maxe Sesaye *Liberia: After Abuja*. Veškeré ostatní prameny jsou uvedeny v příloženém seznamu zdrojů a literatury na konci práce.

1 Teorie transformace konfliktu

1.1 Přehled teorií transformace konfliktu

Srovnávací analýza iniciativ pro řešení konfliktů v Sieře Leone a Libérii nebude mít takový význam, pokud nebude zasazena do určitého teoretického rámce. Ten nám také pomůže stanovit silné a slabé stránky různých strategií řešení konfliktů, které byly použity a umožní nám to vyvodit příslušné závěry, které by mohly být později použity v širším kontextu.

Teorie transformace konfliktu je tvořena tak, aby poskytovala komplexní rámec pro řešení konfliktů během všech jeho fází – od počátečních fází nepřímého konfliktu, přes přímý konflikt v plném rozsahu až po jeho řešení. Transformace konfliktu se snaží řešit otázky, které jsou často zanedbávané hlavními představiteli usilujícími o mír, jedná se například o otázky strukturálního násilí⁵, kultury a kulturní identity a role, které mohou jednotlivci hrát při snižování intenzity a zkracování doby trvání konfliktu. Model transformace konfliktu zdůrazňuje přístup, který se soustředí na více úkolů najednou a rozpoznává potřebu zapojení mnoha aktérů do řady rolí, aby mohl být vytvořen trvalý mír (Ankrah 2014: 9).

Teorie nám pomáhají porozumět různým situacím, ale pro adekvátní interpretaci konfliktů v dnešním světě a navrhování iniciativ pro mírové řešení konfliktů mohou být některé teorie příliš roztržité či rigidní (Solomon a Mngqbisá 2000: 45). Například strategie preventivní diplomacie Michaela Lunda, ve které se snaží v rámci konfliktních oblastí využívat preventivní diplomacii. Lund doporučuje využití specifických preventivních diplomatických iniciativ tak, aby vyhovovaly určité etapě konfliktního cyklu⁶. Podle něj by preventivní diplomacie měla být závislá na systému včasného varování, na regionální či globálních mocnostech ochotných

⁵ Pojem, který zavedl Johan Galtung. Jedná se o opatření, kterými režim omezuje rozvoj jednotlivce a zabraňuje mu, aby dosáhl svých plných možností. Jedná se například o podporu rasismu, sexismu, xenofobie a jiných forem rozdělování a ovládnutí společnosti (Galtung 1996: 175).

⁶ Lundův model konfliktního cyklu popisuje ideální typ konfliktu, který rovnoměrně eskaluje i deescaluje. Intenzita konfliktu či hloubka přátelských vztahů je rozdělena do pěti stádií: trvalý mír, stabilní mír, nestabilní mír, krize a válka.

podporovat preventivní opatření, důvěryhodných třetích stranách ochotných zasáhnout včas a autonomních domácích aktérech ochotných regulovat svá jednání v rámci konfliktní situace (Lund 1996: 37).

Obecně teorie Michaela Lunda má tendenci předpokládat, že konfliktní cyklus bude neustále sledovat předvídatelnou posloupnost a preventivní diplomatické iniciativy budou pouze následovat toto dění. V reálném světě je ale sled událostí často odlišný a složitější od toho, co Lund předpokládá. Jeho teorie je tedy užitečná pouze při mapování preventivních diplomatických iniciativ v daném konfliktním prostředí a může být jen málo úspěšná, pokud bude využita při navrhování intervenční strategie k řešení konfliktu. Dalším z důvodů nevhodnosti tohoto konceptu je to, že otázky týkající se konfliktu jsou v jeho teorii řešeny po jednotlivých částech a komplikovanější situace jsou ignorovány. Je tedy zřejmé, že je zapotřebí širší a obecnější model transformace konfliktu.

Jiné teorie jsou pak více fragmentované, například práce Stephena Ryana o etnických konfliktech. Podle něj je peacebuilding strategie, která se nejpříměji pokouší zastavit destruktivní násilné konflikty. To zahrnuje i přesun pozornosti od bojovníků, kterými se nejvíce zabývá peacekeeping, k postojům a sociálně-ekonomickým podmínkám obyčejných občanů. Proto se soustředí spíše na kontext konfliktu než na jednotlivé aspekty, které proti sobě staví konfliktní strany (Ryan 1995: 129).

Rozdíly, které Ryan vidí mezi bojovníky a obyčejnými lidmi ale mohou být klamně. V Africe, kde běžně dochází k přechodu od profesionálních vojáků k občanským milicím, je stále obtížnější rozlišovat mezi válečníky a civilisty. Také je samozřejmě důležité zabývat se celkovým kontextem konfliktu, ale stejně tak i jednotlivými problémy, které proti sobě staví soupeřící strany. Všechny tyto otázky by měly být řešeny souběžně.

V neposlední řadě teorie transformace konfliktu Johna Paula Lederacha by mohla být komplexnější. Podle něj se do transformace konfliktu musí aktivně zapojovat a brát ohled na lidi a kulturní zdroje daného prostředí. Právě občané a prostředí, ve kterém žijí zde není vnímáno jako „problém“ a vnější aktéři jako „řešení“. Role externích aktérů vidí Lederach jako omezenou, měla by se soustředit spíše na podporu domácích

aktérů nebo koordinaci zahraniční pomoci, a to pouze za předpokladu, že budou respektovat lokální specifika a kulturu (Paffenholz 2013: 5). Budování míru Lederach vnímá jako dlouhodobou přeměnu z válečného systému na mírový, inspirovaný hledáním hodnot míru a spravedlnosti, pravdy a milosrdenství. Důležitým bodem tohoto procesu jsou změny ve strukturálních, vztahových, kulturních a osobních aspektech občanské války ovlivňující různé úrovně systému⁷ v různých časových úsecích (Lederach 1997: 17).

Tento model je nepochybně užitečný při rozlišování, které činnosti se musí uskutečňovat na které úrovni společnosti. Už ale není důkladně zaměřen na to, kdo se nejlépe hodí na různé aktivity na každé úrovni. Další ze slabostí tohoto systému je to, že je věnována omezená pozornost autonomním procesům změn, ke kterým dochází v rámci politického systému společnosti, která byla konfliktem zasažena.

1.2 Kumar Rupesinghe a jeho model transformace konfliktu

Vzhledem k výše uvedeným skutečnostem je zřejmé, že je nutný širší teoretický rámec pro řešení konfliktů v západní Africe. Je potřeba najít obsáhlejší teoretický model, který je dostatečně komplexní, aby byl použitelný pro vnitrostátní konflikty, jako jsou ty, které se vyskytly v Sieře Leone a Libérii. Tyto podmínky podle autorky splňuje teoretický model transformace konfliktu Kumara Rupesinghe.

Ten při uplatňování svého modelu na příkladu Srí Lanky uvádí, že budování míru vyžaduje strategický návrh, vytvoření pracovního rámce a identifikaci mezer v procesu zprostředkování a vypracování zastřešujícího plánu, který zajistí udržitelné vytváření míru na různých úrovních společnosti. Dále tento proces vyžaduje vybudování mírových složek zabývajících se konkrétními konflikty uvnitř státu i na mezinárodní úrovni. Každý konflikt se od jiného liší historicky, v kontextu, příčinách, charakteru, intenzitě a výsledku. V tomto ohledu musí být postupy, které je

⁷ Lederach vytváří pyramidu společnosti, kde na vrcholu jsou vysocí představitelé země a rozhodovací orgány, ve střední úrovni se nachází představitelé sociálních organizací, církvi, žurnalisti a vůdci venkovských komunit na nejnižší úrovni.

mají řešit, schopné na tyto odlišnosti reagovat. Pokud je navržen určitý postup, který není vhodný pro kontext nějakého konfliktu, je tak určen k zániku ještě dřív, než se vůbec začne s jeho implementací. Proto je potřeba uvědomit si jedinečnost každé konfliktní situace, aby bylo možné vyhnout se přílišným zobecněním, která jsou v tomto případě nežádoucí (Rupesinghe 1996: 166).

Existuje více důvodů, proč je pro tuto práci použit právě model Kumara Rupesinghe. V první řadě jde o fakt, že většina dalších teorií je rozvinuta západními teoretiky a produktem studené války, které kladou důraz především na mezistátní konflikty. Rupesinghe se zaměřuje především na vnitrostátní konflikty a jako takový je vhodný pro prostředí Afriky, kde jsou takové konflikty standardní.

Rupesinghe také zdůrazňuje potřebu víceúrovňového přístupu k transformaci konfliktu a soustředí se především na rozvoj udržitelných občanských iniciativ zaměřených na budování míru, účinného propojení těchto iniciativ s účastníky konfliktu a vytvoření prostředí vedoucího k dosažení míru a jeho udržení. Tento přístup je flexibilnější při jeho aplikaci než většina tradičních modelů, které mají tendenci být rigidní, což vede k vytvoření výrazné mezery mezi teorií a realitou. Tato mezera mezi slovy a činy negativně ovlivňuje kvalitu výsledků výzkumu. Na tento problém se Rupesinghe zaměřuje, když poznamenává: *„Můžeme mluvit o konfliktních procesech – transformaci konfliktu, vytrvalosti konfliktu, stagnaci a obnovení konfliktu. Stejně jako u lidské existence, vývoj konfliktu není výhradně lineární – je to spíše vícerozměrný a víceúrovňový proces“* (Rupesinghe 1995: 77). Proto je tento model vhodnější pro řešení vnitrostátních konfliktů, které jsou multidimenzionální povahy.

Tento přístup klade důraz na skutečnost, že počet aktérů zapojených do mírové transformace konfliktu je potřeba zvýšit, aby byly zapojeny do procesu všechny složky společnosti. Mělo by tedy dojít k rozvoji výrazných a různorodých segmentů společnosti, které jsou spojeny s politickými elitami všech stran a vnějšími příznivci peacemakingu (Rupesinghe 1996: 167). Tyto segmenty společnosti mají na mírovém procesu svůj podíl a musí mít pocit, že ho „vlastní“, aby byl úspěšný. Klíčovou roli budou hrát také v post-konfliktní rekonstrukci. Podle Rupesingheho názoru pouhý přenos

moci není smysluplnou transformací konfliktu, ta zahrnuje udržitelné strukturální a postojové změny v celé společnosti a vznik nových institucí, které se budou muset vypořádat s doposud nevyřešenými záležitostmi. Zapojení nestátních aktérů je také důležité zejména v případech vnitrostátních konfliktů, kde stát nemůže hrát roli nestranného mediátora, jelikož je často jednou ze stran konfliktu (Rupesinghe 1995: 77). Nakonec začlenění nestátních aktérů odráží i další bod této teorie, že dominantní realistické paradigma dominující mezinárodním vztahům během studené války je v ohrožení tím, že v konečném důsledku otázky míru a bezpečnosti se týkají především lidí, ne států.

V této práci se tedy bude uplatňovat následující rámec Rupesingheho modelu transformace, který zároveň slouží jako kritéria pozdější komparace.

1) Předvyjednávací fáze – jejím strategickým cílem je vytvořit vhodné prostředí, které by umožnilo konfliktním stranám přejít k diskusi, navrhnout logistický a časový rámec pro tuto diskusi, stanovit ambiciózní, ale realistické cíle pro každou následující fázi vyjednávání a zahájit budování důvěry, což je pro úspěšné vyjednávání nezbytné. Tato fáze tedy slouží jako proces, který směřuje k řešení, jejím cílem není vyřešení konfliktu jako takového. V tomto období je vhodné začít rozšiřovat prostor pro demokratizaci, vytvářet volební kulturu či sociální sítě a organizace, které mohou případně konfrontovat strany konfliktu, pokud nedodrží určena pravidla (Rupesinghe 1995: 80). Důležitou otázkou pro posouzení úspěchu tohoto stádia (a nakonec celého procesu vyjednávání) je, proč se strany konfliktu rozhodly začít vyjednávat, snaha pochopit jejich motivaci. Opravdu chtějí pokojně vyřešit daný konflikt či snížit jeho intenzitu, nebo je to jen taktický manévr, kterým chtějí získat čas pro přeskupení nebo posílení svých vojenských sil?

2) Porozumění příčinám konfliktu – podle Rupesingheho zkušeností při zkoumání konfliktů v Somálsku, Jugoslávii a na Srí Lance je zřejmé, že je potřeba důkladné komplexní pochopení základních příčin a zdrojů daného konfliktu. Jakýkoli úspěšný zásah je založen na znalosti toho, jak a proč v první řadě konflikt začal. Řešení jeho příčin pak bude i řešením celého problému (Rupesinghe 1995: 81).

3) Vlastnictví mírového procesu – udržitelnost mírového procesu závisí také na místních aktérech, kteří se mohou stát primárními dlouhodobými budovateli a hráči v mírovém procesu. Pokud se do tohoto procesu příliš vkládá mezinárodní společenství a stresuje tak zneprátené strany, mohlo by to ve skutečnosti celé situaci spíše uškodit. Mezinárodní tlak není užitečný v mnoha případech vnitrostátních konfliktů, které dnes ve světě převládají. I v případě úspěšného zavedení jakéhosi řádu vnějšími aktéry, je to pouze dočasné řešení, které slouží spíše k odložení konfliktu, jelikož se na něm nepodílí místní aktéři, dostatečně ho nepodporují a hlavní příčiny konfliktu nejsou řešeny. Pokud se do mírového procesu zapojí především místní hráči, bude následně stabilnější, protože budou mít pocit, že ho budují pro sebe a svou zemi (Rupesinghe 1995: 81).

4) Identifikace všech aktérů – Rupesinghe zdůrazňuje, že pro mírový proces je důležité přesně identifikovat a zapojit do něj všechny aktéry⁸. Pokud k tomu nedojde, mohlo by to mít za následek jejich odcizení od mírového procesu, a nakonec jeho celkový rozpad a neúspěch. Především je důležité plné zapojení nevojenských aktérů, protože exkluzivní spoléhání pouze na vysoce viditelné vojenské a politické elity se již v Jugoslávii a Somálsku ukázalo jako katastrofální (Rupesinghe 1996: 167).

5) Identifikace facilitátorů⁹ – je potřeba identifikovat klíčové facilitátory, kteří svou odborností, základními znalostmi, analytickými a mediačními schopnostmi mohou pozitivně přispět k návrhu mírového procesu. Mohou zavést inovativní přístupy do zdánlivě neřešitelných situací, například odvést pozornost od nejožehavějších otázek konfliktu a soustředit se na diskusi o hospodářském nebo sociálním rozvoji strategických regionů země (Rupesinghe 1995: 81).

6) Nastavení realistického časového plánu – podle Rupesingheho je důležité stanovení realistického časového rámce od určení základních příčin konfliktu a jeho významných aktérů až po vypracování mechanismů, politických a sociálních podmínek pro úspěch mírového procesu. Časový harmonogram, který se v příliš krátkém časovém horizontu snaží vypořádat

⁸ Například politické elity, ženy, intelektuální vůdce, vojenské aktéry atd.

⁹ Facilitátor je odborník na moderování diskuse. Musí být nestranný a zodpovídá za průběh diskuse. Jeho úkolem je usnadnění komunikace mezi účastníky diskuse (Schwarz 2002: 4).

s příliš mnoha úkoly, může vést k tomu, že většina z nich nebude provedena, nebo bude provedena špatně¹⁰. To by pak mohlo podkopat důvěryhodnost celého mírového procesu. Na druhé straně, pokud je proces zdlouhavý, vede to ke zbytečnému prodlužování mírových jednání, což může mít za následek ztrátu dynamiky, spádu celého procesu. Obě varianty jsou stejně nebezpečné (Rupesinghe 1996: 167).

7) Udržení úsilí – komplexní přístup k míru vyžaduje adekvátní investice do finančních zdrojů, trpělivost a trvalý závazek sponzorů a donorů (Rupesinghe 1995: 82).

8) Hodnocení úspěchů a selhání – tento bod je důležitý, protože lidé zapojení do mírového procesu se mohou poučit ze zkušeností z předchozích konfliktů. Proces hodnocení by měl být rozhodujícím prvkem každého mírového návrhu. Toto hodnocení by posuzovalo, zda jsou řešeny hlavní zájmy všech stran, precedenty a zásady používané při hledání řešení (a jejich úspěšnost), vzniklé překážky a faktory, které vedly k pokroku či nevyužitým příležitostem, koordinaci s dalšími mírovými aktivitami a jak se z toho ponaučit (Rupesinghe 1996: 169).

9) Strategické segmenty společnosti – Rupesinghe do této kategorie zahrnuje příslušné nevládní organizace, média, humanitární instituce, mírové a náboženské instituce, nezávislé odborníky, bývalé členy armády, podnikatele, vládní činitele či dárce finanční pomoci. V zájmu maximalizace jejich prospěšnosti mohou tyto segmenty tvořit různé strategické koalice zaměřené na konkrétní aspekty násilných konfliktů, nebo na celkový cíl prevence. Je důležité také do mírového procesu zapojit občanskou společnost, protože ta je klíčová v udržování procesu v průběhu času. Dalším cílem těchto skupin by mělo být budování politické vůle podporovat a udržovat budování míru (Rupesinghe 1995: 82).

10) Role vnějších aktérů – ve vnitrostátních konfliktech hrají vnější mírotvůrci důležitou roli ve chvíli, kdy stát nemůže hrát roli nestranného aktéra, protože je sám součástí konfliktu. Diplomacie a nevládní vnější mírotvůrci hrají důležitou roli při zprostředkování, zmírňování nebo řešení násilných vnitrostátních konfliktů. Je ale potřeba uvědomit si, že zapojování

¹⁰ Například demobilizace nebo odzbrojení bývalých vojáků.

vnějších aktérů a umístění lokálního konfliktu do širšího globálního, nebo regionálního kontextu může do značné míry snížit význam tohoto konfliktu (Rupesinghe 1995: 84).

11) Role místních mírotvůrců – místní mírotvůrci jsou vlivní členové komunity s hlubokými znalostmi konfliktu, jeho aktéry, politickou i ekonomickou situací a kulturním zázemím postižené země. V tomto mají výraznou výhodu nad ostatními potenciálními mírotvůrci, kteří by mohli jednat jako zprostředkovatelé třetích stran. Pokud se podaří nastolit mír, budou ho považovat za vlastní úspěch a budou se nadále podílet na zajištění jeho udržitelnosti. Místní mírotvůrci mají hlubší porozumění a lépe chápou všechny aspekty konfliktu, než externí aktéři (Rupesinghe 1995: 85).

V této kapitole byly nastíněny různé pohledy na teorii transformace konfliktu, přičemž nejlépe využitelná je teorie srílanského akademika a aktivisty v oblasti lidských práv Kumara Rupesinghe. Přehledný rámec jeho teorie, ve kterém v jednotlivých bodech popisuje, co je potřeba k úspěšné transformaci a následnému řešení konfliktu, bude později sloužit jako komparační kritéria mírových iniciativ v Sierra Leone a Libérii.

2 Občanská válka v Siere Leone

2.1 Pozadí konfliktu

V roce 1787 britští abolitionisté¹¹ v čele s Granville Sharpem¹² založili osadu Freetown, kde se začali usazovat osvobození otroci. O 5 let později se v roce 1792 Sierra Leone stala jednou z prvních britských kolonií v západní Africe. Vnitřní autonomii získala v roce 1958 a následně 1961 byla vyhlášena nezávislost země v rámci Commonwealthu (Bundu 2000: 19). Nejsilnější politická strana Lidová strana Sierry Leone (SLPP) poté dovedla zemi k prvním svobodným volbám v květnu 1962. Během prvních let po získání nezávislosti byla Sierra Leone relativně stabilní zemí až do úmrtí předsedy SLPP Miliona Margae. V roce 1964 se jeho nevlastní bratr Albert Margai stal předsedou vlády s dlouhodobým cílem nastolení jednostranického režimu. Jeho vláda byla charakteristická vysokou mírou korupce, špatnou administrativou a je označována za počátek ústavní degenerace v Siere Leone. Neexistovala svoboda projevu a vláda tvrdě bojovala proti opozičním novinářům a kontrolovala i soudní systém (Juma 2013: 86).

V roce 1967 v parlamentních volbách zvítězil Všelidový kongres (APC) a předsedou vlády se stal Siaka Stevens, který skutečně dokončil transformaci politického systému na jednostranický, byly zakázány opoziční strany a oslaben parlament. V průběhu času začaly probíhat boje o přerozdělování vzácných zdrojů na severu Sierry Leone. Místním elitám se zdálo, že se stále zvyšuje přidělování veřejných statků politickým lídrům, kteří byli napojeni na libanonské podnikatelské skupiny. Celkové špatné řízení státu, zvyšující se míra korupce a nezákonné jednání se stalo běžným zdrojem příjmů. Veřejné vzdělávací ani zdravotnické služby prakticky neexistovaly (Sawyer 2004: 443).

¹¹ Anglo-americké hnutí, jehož hlavním cílem bylo v 19. století zrušení otroctví a obchodu s otroky.

¹² Granville Sharp byl jedním z prvních anglických bojovníků za zrušení obchodu s otroky. Jako první formuloval plán pro usazení černochů v oblasti Sierry Leone. Jeho úsilí vedlo k založení „Provincie svobody“ známé jako Freetown a je považován za jednoho ze zakládajících otců Sierry Leone.

V roce 1985 Siaka Stevens předal vládu země svému zvolenému nástupci generálovi Josephu Said Momohovi. I přes změnu v postavení hlavy státu se však politická ani ekonomická situace země nezměnila. Vysoká míra korupce zůstávala na stejné úrovni, politika byla stále více polarizovaná, centralizovaná a více založená na etnicitě. Země byla rozdělena na dva tábory – podporovatelé APC a rostoucí počet poškozené a diskriminované politické i obchodní opozice. Na počátku 90. let byla Sierra Leone již ekonomicky i politicky na pokraji kolapsu. Stát nebyl schopen účinně vybírat daně ani přerozdělovat své zdroje (Lord 2000: 13).

Dne 23. března 1991 rebelská skupina RUF¹³ pod vedením Foday Sankoha zahájila útoky na Sierru Leone. Sankoh do té doby operoval na území Libye¹⁴, kde najímal bojovníky a disidenty ze Sierry Leone. V té době také v sousední Libérii probíhala občanská válka a APC se rozhodla poskytnout leteckou zálohu západoafrickým mírovým silám, které měly v úmyslu vytlačit NPFL¹⁵ z tamního území (Fanthorpe 2001: 364). Obsazení pohraničních měst v několika málo následujících dnech demonstrovalo nepřipravenost armády Sierry Leone. Josephu Momohovi se sice podařilo téměř zdvojnásobit počet svých vojáků, noví rekruti byli však často z řad

¹³ V roce 1982 kdy se ekonomická i politická situace v zemi výrazně zhoršila, se skupina studentů z Fourah Bay College rozhodla přesunout na východ Sierry Leone, kde chtěli vytvořit politickou organizaci, která by stála v opozici Všelidovému kongresu. Postupně se zformovali do skupiny RUF jak ji známe dnes s cílem svrhnout vládu Sierry Leone, zbavit se zkorumpovaných úředníků a začít spravedlivě přerozdělovat bohatství Sierry Leone ku prospěchu všech obyvatel země (Global Security 2017a).

¹⁴ Po dobu, co zde probíhal jejich výcvik se Foday Sankoh sešel s Charlesem Taylorem, kde se dohodli, že se budou navzájem podporovat ve svých pokusech o svržení vlády a nastolení politické změny ve svých zemích. Poté co se Charles Taylor v roce 1989 dostal v Libérii k moci, začal podporovat RUF a jejich povstání v Sierrě Leone (Global Security 2017a).

¹⁵ Národní vlastenecká fronta Libérie. Povstalecká skupina vedená Charlesem Taylorem, jejíž členové patřili převážně k příslušníkům kmenů Gio a Mano. Jejím cílem bylo svržení vlády Samuela Doe a převzetí moci ve státě. Jejich akce byly také namířeny proti příslušníkům kmenů Krahn a Mandingo, které byly hojně zastoupeny v Doeově vládě (Uppsala Conflict Data Program 2017a).

nezaměstnaných a demoralizovaných obyvatel, často s kriminální minulostí (Chege 2002: 142).

Na počátku se RUF zavázala svrhnout vládu APC, obnovit demokracii a vícestranický systém, spravedlivě přerozdělovat bohatství země obyčejným lidem a ukončit vykořisťování. Tyto závazky obyvatelé Sierry Leone přivítali a RUF tedy podporovali. Mnoho lidí, kteří dlouho trpěli nespravedlnosti ze strany státních úřadů nebo neměli žádné příležitosti k dosažení základního vzdělání nebo získání zaměstnání, se rychle připojili k povstalcům (Lord 2000: 12). Noví rekruti byli následně zajati a posláni do výcvikových táborů RUF v lesích, kde za pomoci drog či mučení byli přesvědčováni o „správnosti“ svých rozhodnutí. Posléze byli nuceni zabíjet vládní úředníky, členy své bývalé komunity nebo i rodinné příslušníky, aby se zbavili všech možných citových pout, která by jim bránila ve výkonném zabíjení nepřátel RUF. Noví členové byli také tetováni, aby pro ně bylo obtížné případně uniknout, jelikož ostatní obyvatelé by viděli, ke komu patří a mohli by tak čelit nenávisným projevům nebo lynčování. Celé vesnice byly pleněny a mnoho obyvatel bylo nuceno uprchnout ze svých domovů. Jak začaly přibývat oběti na obou stranách – RUF i vlády Sierry Leone, vzájemné nepřátelství a boje se ještě více zintenzivnily (Lord 2002: 13).

Nezvladatelnost situace pochopil i Joseph Momoh, když ke konci roku 1992 podepsal novou ústavu a přislíbil zavedení vícestranického systému a všeobecné volby. Nová ústava také měla umožnit vznik novým politickým stranám a Momoh následně vyzval RUF, aby zastavila boje a zapojila se do vyjednávacího procesu. Po tomto Momohovu rozhodnutí ale nenásledovaly žádné další akce ani přímé rozhovory, RUF tedy pokračovala v pronikání do oblastí, které byly dosud v držení vládních vojáků a armáda Sierry Leone se začala rozpadat (Gberie 2000: 18).

2.2 Vláda Národní prozatímní vládnoucí rady

Ekonomická i sociální situace způsobená příliš vysokou inflací či špatným hospodařením, vyvolávala stále větší požadavky na přerozdělování politické moci i odměn a zesilovala se frustrace těch, kteří přímo trpěli dopady občanské války, což v konečném důsledku vedlo ke konfliktu mezi režimem APC a poddůstojníky vládní armády. Postupně stále více

propukaly vzpoury a dezerce a situace vyvrcholila v dubnu 1992, kdy se moci chopila Národní prozatímní vládnoucí rada (NPRC) v čele s Valentinem Strasserem (Conteh-Morgan a Magyar 1998: 144). Záměr původců puče bylo především porážení povstalců, následované poválečnou rekonstrukcí a rehabilitací, chtěli usilovat o proces demokratizace a poskytnout podporu ECOMOG, jehož činnost byla spojena s národní bezpečností Sierry Leone (Conteh-Morgan a Magyar 1998: 145). NPRC se zpočátku snažila s povstalcí domluvit a nabízela jim amnestii výměnou za bezpodmínečnou kapitulaci, jednání se ale nesetkala s úspěchem a Strasser povstalce RUF označil za „gangstery poslané Charlesem Taylorem jen aby působili spoušť v Siere Leone“ (Gberie 2000: 19).

Pro období vlády NPRC je charakteristická její masivní podpora zejména ze strany mladší generace obyvatel Sierry Leone. Ta spatřovala ve stejně mladém vedení¹⁶ novou šanci na snížení chudoby a nerovností v zemi. NPRC se sice vlastními silami dařilo držet jednotky RUF mimo hlavní město, jednotlivé části země, včetně oblasti s diamantovými doly, byly ale pod kontrolou rebelů. NPRC na to reagovala zahájením mobilizační kampaně a zesílila tlak na RUF, která byla na pokraji ztráty i malých vesnických enkláv v oblasti Kailahun. Ta se proto rozhodla opustit těžké palebné zbraně a vozidla a vydala se do zalesněné části země, do oblasti Gola (Richards 2003: 14).

V prosinci 1993 kapitán Strasser oznámil jednostranné příměří a opět vyzval RUF, aby se vzdali. Rebelové ale na toto vyzvání nereagovali a zaútočili na klíčové armádní pozice, které jim rychle podléhali především proto, že neměli dostatečný výcvik ani kapacitu pro boj v džungli (Richards 2003: 14). Armáda NPRC se ocitala stále pod větším vojenským tlakem, a tak se Strasser obrátil na mezinárodní soukromí bezpečnostní sektor a najal jihoafrickou společnost Executive Outcomes¹⁷, aby poskytovala školení,

¹⁶ Strasserovi bylo v době puče 25 let.

¹⁷ Tato vojenská společnost byla založena v roce 1989 bývalým příslušníkem jihoafrických speciálních jednotek Ebenem Barlowem. Jejich výhodou bylo, že naprostá většina z nich mluvila stejným jazykem, podstoupila stejný výcvik a mnoho z nich bojovalo již v jihoafrické armádě. I proto Executive Outcomes představovalo profesionální a dobře vycvičenou soukromou armádu, jejíž členové vedle sebe bojovali i 20 let a jejich znalosti,

leteckou podporu a sofistikované sledovací a komunikační zařízení pro vládní armádu (Richards 2003: 16).

Celková výše finančních nákladů, které vláda Sierry Leone uvolnila pro Executive Outcomes, není přesně vyčíslená. Odhady hovoří o 1,8 milionu dolarů měsíčně v závislosti na jejich úspěšném postupu (Shearer 1998: 233). V době nasazení Executive Outcomes se jednotky RUF nacházeli přibližně 16 km od Freetownu. Během následujících dní se podařilo útoky RUF odrazit a zahnat rebely zpět do lesů. V lednu 1995 pak byly dobyty i diamantové doly Sierra Rutile. Všechny ekonomicky důležité oblasti byly do roku 1996 zpět pod kontrolou Executive Outcomes, respektive NPRC. Civilisté byli ale nadále vystavováni útokům ze strany RUF (Reliefweb 1996).

V následujících měsících byl na NPRC vyvinut ze strany mezinárodního společenství silný tlak, aby byly uspořádány volby, a to ještě předtím, než začne mírový proces. NPRC tedy na únor 1996 vyhlásila volby. Ty ale neměly podporu armády ani RUF a byly provázeny četnými násilnostmi. Mnoha obyvatelům Sierry Leone byly rebely amputovány končetiny, aby se voleb nemohli účastnit (Handicap International 2006: 6).

Dne 16. ledna 1996 generál Julius Maada Bio uspořádal převrat a chopil se vedení státu, protože bylo podle něj jeho dosavadní řízení nedostatečné a bylo naléhavě zapotřebí nějakého zlepšení. Bio měl navíc i osobní zájem na uzavření míru s povstalci, jelikož mu v roce 1991 unesli starší sestru a švagra (Gbeise 2000: 20). Jako první chtěl Bio přimět Sankoha, aby spolu projednali mír. Ten nejprve vyjádřil ochotu účastnit se mírových jednání, ale pouze za podmínky, že plánované volby budou odloženy. NPRC následně uspořádala konferenci, kde se vedoucí představitelé občanské společnosti dohodli, že volby budou probíhat podle plánu a bude obnovena ústavní demokracie v zemi. Mezinárodní výbor červeného kříže, organizace International Alert i ministr zahraničních věcí Pobřeží slonoviny Amara Essy následně přesvědčovali Sankoha, aby se s NPRC setkal a projednal podmínky míru v Abidjanu. Den poté, co začaly

vzájemná důvěra a schopnosti byly na nejvyšší úrovni. V 90. letech Executive Outcomes představovalo nejefektivnější soukromou vojenskou sílu, která na africkém kontinentu operovala (AIP 2014).

mírové rozhovory, byly podle plánu uspořádány volby, ve kterých vyhrála SLPP a hlavou státu se stal Ahmad Tijan Kabbah.

2.3 Mírový proces v Abidjanu

Dne 25. února 1996 začal mírový proces v hlavním městě Pobřeží Slonoviny Abidjanu. Schůzi předsedal ministr zahraničních věcí Pobřeží slonoviny Amara Essy, NPRC se zúčastnilo se 14člennou delegací vedenou poručíkem Charlesem Mbyem, zatímco Mahamed Barrie z RUF vedl delegaci osmi osob (Gberie 2000: 21). Přítomni byli také zprostředkovatelé z OSN, OAU, Commonwealthu a International Alert. V dohodě, která obsahovala 28 článků a krátkou přílohu, se konfliktní strany dohodly na okamžitém ukončení války, zajištění, aby došlo k úplnému zastavení nepřátelských akcí a na snaze o vytvoření a upevnění spravedlivého mírového uspořádání (Reliefweb 1999). Na základě této dohody měla být do dvou týdnů po jejím podpisu vytvořena Národní komise pro upevnění míru, která by sledovala implementaci ustanovení ve smlouvě. Dále například Fond pro upevnění míru, který měl poskytovat finanční prostředky na řádnou implementaci mírové dohody. Válčící strany měly být odzbrojeny a jejich demobilizace a opětovné začlenění vojáků do společnosti se mělo uskutečnit co nejdříve po odzbrojení. Výbor pro demobilizaci a přesídlení by pak spravoval tábor s odzbrojenými bojovníky, jejich demobilizaci a přesídlení všech členů RUF. Také by měl identifikovat všechny bojovníky nejpozději do tří měsíců od podpisu mírové dohody. Společná monitorovací skupina složená ze zástupců vlády a RUF by měla ve všech fázích sledovat výše uvedené aktivity a Neutrální monitorovací skupina složená z odborníků mezinárodního společenství by také byla přítomna pro počáteční období tří měsíců, aby sledovala případné porušování příměří. Executive Outcomes měli být staženi do 6 měsíců od podpisu mírové dohody (Reliefweb 1999).

Dohoda také umožnila RUF zaregistrovat se jako politické hnutí do 30 dnů po jejím podpisu. Zároveň udělovala amnestii a bezúhonnost všem členům RUF, pokud se jedná o činy, které byly spáchány jako přímý důsledek vyplývající ze členství v RUF před podpisem dohody. Také měla být přijata legislativní opatření, která by zajistila, že rebelům a politickým emigrantům budou garantována občanská a politická práva. Rovněž měla

být zřízena nezávislá Národní komise pro lidská práva s cílem dohlížet na jejich dodržování a popřípadě zahájit soudní řízení proti každému, kdo je porušuje, pokud to uzná za vhodné. Dále byl zřízen úřad ombudsmana s cílem zvýšit úroveň odpovědnosti, bezúhonnosti a integrity ve veřejné správě. V neposlední řadě měla být provedena reforma volebního systému, aby byla zajištěna plná účast občanů a jejich organizací na politickém procesu a nezávislost a integrita Národní volební komise (Reliefweb 1999).

Jak vláda, tak zástupci RUF se na schůzi v Abidjanu dohodli, že budou respektovat občanská i politická práva všech jedinců tak, jak jsou zakotvena v mezinárodních deklaracích OSN a OAU a budou se řídit zásadami a pravidly mezinárodního humanitárního práva. To zahrnuje i propuštění všech politických vězňů a válečných zajatců.

Schůze pokračovala několik dní, kýžený mír ale nepřinesla. Rada bezpečnosti OSN vyslala do Sierry Leone 720 peacekeepingových jednotek a 60 vojenských pozorovatelů (Juma 2013: 106). Foday Sankoh se ale postavil na odpor proti této misi a výsledkem toho bylo, že se mezi vládními silami a RUF opět rozhořely boje. Důležitou skutečností také bylo to, že po odchodu Executive Outcomes ze země převážil počet rebelů nad vládními jednotkami i přes to, že byly doplněny nigerijskými vojáky v rámci pomoci ECOMOG.

Příčin proč již tato mírová smlouva nebyla úspěšná, je mnoho. Sankoh chtěl především kontrolovat obchod s nerostnými surovinami, a tak neměl veliký zájem na tom, uzavřít mírovou dohodu. Dalším důvodem mohou být uspěchané volby. Ty probíhaly ještě před uzavřením míru, čímž byla RUF vyloučena z demokratické soutěže. Sankoh následně výsledky voleb odmítl uznat a spolupracovat s Kabbahovou administrativou. Dále nebyl stanoven konkrétní časový rámeček pro náležitou implementaci různých aspektů mírové dohody. Nebyly například zmíněny ani zásadní problémy s potrestáním viníků za zvěrstva, která byla páchána jak vládními silami, tak povstalci. Smlouva také nezaručuje dohodu o sdílení moci mezi ústavně zvolenou vládou prezidenta Kabbaha a RUF. Vedle vojenské a národní volební komise byla účast RUF ve většině státních institucí dohodou zcela ignorována. Nakonec neexistovalo žádné ustanovení, které by jasně vysvětlovalo, jak řešit zásadní rozdíly v interpretaci článků, pokud k nim

dojde, nebo jak nahradit členy například Mírové komise, pokud budou považováni za nevhodné pro výkon tohoto postu (Richards 2003: 16).

S ohledem na výše zmíněné skutečnosti se realizace mírové dohody stala problematickou. Situace se dále zkomplikovala ještě zatčením Sankoha v březnu 1997 v Nigérii (Juma 2013: 106).

Po tomto neúspěchu byla vláda prezidenta Kabbaha 25. května 1997 svržena majorem Johnny Paulem Koromou a byla zformována Revoluční rada ozbrojených sil (AFRC). Koroma tvrdil, že převzetí vedení státu bylo nezbytné, protože vláda Kabbaha nedokázala zemi dovést k míru. Za tímto pučem také může stát marginalizace armády, ztráta její politické moci a její vytlačení z lukrativních politických a ekonomických pozic, které Kabbah kontroloval. Koroma následně po svém puči vyzval představitele RUF, aby se k AFRC připojili. Období tohoto spojení se vyznačovalo naprostým kolapsem právního a ekonomického systému země (Juma 2013: 107).

V reakci na situaci v Sieře Leone Generální tajemník OSN Kofi Annan převrat odsoudil a opakovaně zdůraznil, že OSN a mezinárodní společenství pevně dodržuje zásadu, že vůle lidu by měla být základní autoritou a demokraticky zvolená vláda by neměla být sesazena silou. OAU také převrat odsoudila a vyzvala k okamžitému obnovení ústavního pořádku. Rovněž vyzvala ECOWAS, aby učinil nezbytné kroky proti strůjčům puče. ECOWAS přesunul ECOMOG z Libérie do Sierry Leone, aby pomohl obnovit ústavní pořádek v zemi (Institute for Security Studies 2002).

2.4 Druhý pokus o mír

Po neúspěchu mírové dohody z Abidjanu a následná změna vlády vnesli do celkové situace mírového procesu v Sieře Leone nové výzvy i hráče. V první řadě především ECOWAS a jeho mírové síly ECOMOG. ECOWAS například navrhl 3 přístupy, jak by se dala situace v Sieře Leone řešit: vyjednáváním, uvalením embarga či případné použití síly k odstranění junty AFRC. Rada bezpečnosti OSN následně na Sierru Leone uvalila zbrojní a ropné embargo a povzbuzovala ECOWAS, aby pracoval na obnovení míru a ústavního pořádku (Juma 2013: 108).

Vzhledem k rostoucí síle ECOMOG a rostoucí mezinárodní podpoře jejích zásahů AFRC vyzvala RUF, aby se k nim připojila. I když byl v té době Foday Sankoh stále ve vazbě v Nigérii, dostal funkci místopředsedy aliance AFRC/RUF. Jak obyvatelé Sierry Leone, tak mezinárodní společenství se proti tomuto spojenectví stavěli velmi negativně. Mezitím byly účinky ekonomických sankcí pro zemi zničující, protože bylo téměř nemožné dostat ropu do Freetownu. Stejně tak začal město trápit nedostatek základních léků, příjmy dramaticky poklesly i v důsledku nedostatečné zahraniční pomoci. Navíc ECOMOG, který se skládal převážně z Nigerijských vojáků, vyvíjel na juntě další tlak, aby se vzdala moci, která patří ústavně zvolené vládě Ahmada Kabbaha. V tuto chvíli junta neměla jinou možnost než začít vyjednávat o návratu demokraticky zvolené vlády. Nakonec souhlasila s účastí na mírovém plánu v Conakry 23. října 1997. Jednání probíhala v podstatě mezi ECOWAS a AFRC, kteří se dohodli na šesti-měsíčním mírovém plánu, který mimo jiné předpokládal okamžité příměří, odzbrojení povstalců, demobilizaci a opětovném začlenění bojovníků do společnosti a obnovení vlády Ahmada Kabbaha do 28. května 1998 (Juma 2013: 109). Kromě toho dohoda stanovila okamžité zastavení nepřátelských akcí a dozor nad příměřím, který měl mít na starost ECOMOG a vojenští pozorovatelé OSN. Mírový plán také obsahoval doložku udělující bezpodmínečnou imunitu všem, kteří se podíleli na puči z 25. května 1997 (Juma 2013: 110).

Navzdory zdánlivě dobrým podmínkám mírového plánu z Conakry ho vojenská junta nerespektovala. Johnny Koroma oznámil svůj plán držet se u moci, dokud nebudou uspořádány nové volby. Dále požadoval okamžité stažení všech nigerijských jednotek z území Sierry Leone. RUF následně oznámila, že jejich bojovníci se nebudou odzbrojovat, dokud nigerijské úřady nepropustí Foday Sankoha. V následujících měsících se boje mezi AFRC a jednotkami ECOMOG opět zintenzivnily a obě strany ztrácely své bojovníky. Ke konci roku 1997 byl mírový plán z Conakry oficiálně pozastaven (Reliefweb 1999).

V reakci na pokračující akce ze strany AFRC a RUF na počátku roku 1998 ECOMOG zahájil útok na Freetown a AFRC vyhnal ze sídla vlády. Následně ECOMOG rozšířil své síly tak, aby byl schopen zajistit zbývající

části země. V březnu pak byla ústavně zvolená vláda Ahmada Kabbaha vrácena zpět do úřadu. Následně započala demobilizace armády a civilní milice byly přetvořeny na Civilní obranné síly (CDF). Zasedalo několik válečných soudů a desítky vojáků byly popraveny (Institute for Security Studies 2002).

V zájmu zachování bezpečnosti a míru v zemi Rada bezpečnosti OSN v červnu 1998 rozhodla o zřízení pozorovatelské mise UNOMSIL¹⁸ na počáteční dobu šesti měsíců. Mnoha pokroků však nezaznamenala a na počátku roku 1999 povstalci patřící k RUF a AFRC přemohli jednotky ECOMOG a pokročili zpět do Freetownu. Vznikla tak jedna z největších operací války v Sieře Leone nazývána No Living Thing. Ta se vyznačovala brutálními zásahy ze strany rebelů vůči civilnímu obyvatelstvu. Mnoho obyvatel bylo zmrzačeno, ženy znásilňovány a mnoha lidem byly amputovány končetiny, uši a genitálie. Během více než čtyř měsíců, po které tato terorizující kampaň trvala, bylo zabito několik tisíc civilistů. Ti, co přežili, byli donuceni připojit se k RUF a dalších 250 000 jich bylo nuceno opustit své domovy a přesídlit do uprchlických táborů, zejména v Libérii a Guineji. V samotném Freetownu bylo při těchto akcích zničeno přes 80 % budov včetně škol, nemocnic, vládních budov a kostelů (United Nations Mission in Sierra Leone 2005). Až po dalších dvou měsících bojů se podařilo jednotkám ECOMOG zatlačit rebely mimo hlavní město a bylo již zřejmé, že pouze vojensky se tento konflikt ukončit nedá. Zvláštní vyslanec generálního tajemníka OSN Francis Okelo se po konzultaci se státy západní Afriky snažil zahájit sérii diplomatických kroků, jejichž cílem bylo otevřít dialog s rebely RUF (United Nations Mission in Sierra Leone 2005).

2.5 Mírová dohoda z Lomé

Jednání o mírové dohodě z Lomé bylo výsledkem mnoha důvodů. V první řadě zřejmá ustupující veřejná podpora vojenské činnosti v Sieře

¹⁸ United Nations Observer Mission in Sierra Leone. Pozorovatelská mise OSN v Sieře Leone, jejímž cílem bylo například ukončení násilí prostřednictvím monitoringu vojensko-bezpečnostní situace, dohlížení na odzbrojení a demobilizaci bojovníků či asistence a dohled nad dodržováním mezinárodního humanitárního práva.

Leone spojená s obavou z překročení hranic Freetownu jednotkami RUF, což donutilo Kabbaha začít vyjednávat s povstanci (Juma 2013: 112). Za druhé rostl mezinárodní tlak na vládu, aby zahájila jednání s aliancí AFRC/RUF, aby bylo dosaženo mírové dohody. Souběžně v Nigérii probíhaly prezidentské volby a každý z kandidátů se zavázal, že zajistí stažení nigerijských jednotek ze Sierry Leone a obecně hrála roli i neochota sousedících států poskytovat větší podporu či pomáhat s prosazováním míru a demokracie. Aliance AFRC/RUF se rozhodla pro vyjednávání, protože mírové rozhovory jim měly poskytnout příležitost získat svobodu pro své vůdce, amnestie za válečné zločiny a legitimní politickou moc prostřednictvím umožnění kandidovat ve volbách jako politická strana (Juma 2013: 112).

I vzhledem k výše uvedeným důvodům byla dne 7. 7. 1999 v Lomé podepsána mírová dohoda, a to po rozhovorech, které trvaly asi šest týdnů s hlavními aktéry RUF na jedné straně a vládou Sierry Leone na druhé. Zprostředkovateli mírové dohody se stali OSN, OAU, ECOWAS a vláda Toga. Vlády Nigérie, Ghany, Libye a Libérie se společně s představiteli občanské společnosti Sierry Leone zúčastnili setkání jako pozorovatelé a facilitátoři (Hallowell 2000).

Podle dohody měli vláda i rebelové opět zastavit boje s okamžitou platností a byla vytvořena skupina pro monitorování příměří, která měla kontrolovat, jestli ho obě strany dodržují (United Nations Security Council 1999: 4). Dohoda také uznává roli mise UNOMSIL při monitorování příměří a ECOWAS byl vyzván k revizi mandátu jednotek ECOMOG, který by dále zahrnoval mírové a bezpečnostní opatření, ochranu UNOMSIL a odzbrojení a demobilizaci bojovníků (Juma 2013: 113).

Ve svém úsilí zajistit, aby příměří bylo účinné se Rada bezpečnosti OSN dne 22. října 1999 rozhodla o ukončení činnosti UNOMSIL a zřízení nové mise OSN v Sieře Leone UNAMSIL¹⁹, která byla větší co do počtu lidí – 6000 vojáků včetně 260 vojenských pozorovatelů (United Nations Mission in Sierra Leone 2005). UNAMSIL měl poskytovat bezpečnost na klíčových pozicích a ve státních budovách, důležitých křižovatkách a

¹⁹ United Nations Mission in Sierra Leone.

hlavních letišťích, usnadnit volný pohyb osob, zboží a humanitární pomoci na stanovených trasách, koordinovat s orgány činnými v trestném řízení a pomáhat jim při výkonu jejich práce, poskytovat bezpečnost na všech místech kde se provádí odzbrojování, demobilizace a reintegrace bývalých vojáků a také chránit munici a další vojenský materiál shromážděný od bývalých bojovníků a pomáhat při jejich následném zničení (Adeyemi 2000: 40).

Součástí mírového ujednání bylo také zapojení RUF do vlády a státní správy. Foday Sankoh byl propuštěn z Nigerijského vězení a byl jmenován předsedou Komise pro správu strategických zdrojů, národní rekonstrukce a rozvoje. Měl tak kontrolu nad Sierra Leonskými diamantovými doly a dalšími oblastmi s vysokou koncentrací nerostného bohatství. Také byl jmenován viceprezidentem a zodpovídal se tak pouze Kabbahovi (Cole 2003: 142). RUF se dále měla transformovat na politickou stranu a mělo být umožněno jejím členům zastávat veřejné funkce a připojit se k vládě prostřednictvím jejich jmenování do jednotlivých kabinetů různých ministerstev (United Nations Security Council 1999: 6).

Byla obnovena Komise pro konsolidaci míru (CCP), jíž předsedal Johnny Koroma. Jelikož došlo k přerušení vztahů mezi RUF a AFRC, bylo potřeba najít pro Koromu nějakou pozici. CCP byla zodpovědná za dohled nad implementací mírové dohody a sledováním všech ostatních komisí a výborů zřízených dohodou. Dále měla zajistit, aby všechny instituce zřízené na základě dohody z Lomé dostávaly potřebné prostředky, aby mohly realizovat své mandáty. Prostřednictvím CCP mohla občanská společnost ovlivňovat provádění mírové dohody a další směřování mírového procesu. CCP i přes obtížný začátek začala postupně hrát důležitou roli při rozšiřování míru mezi občany Sierry Leone. Kromě této role se CCP také zavázala podporovat programy odzbrojení, demobilizace a reintegrace a národního usmíření, které by zahrnovalo celé rodiny, příbuzné, blízké přátele či spolupracovníky rebelů a jejich obětí (Meijer 2000: 4).

Mírová dohoda z Lomé kromě výše zmíněného dále stanovila Komisi pro lidská práva, která měla řešit nespokojenost občanů s ohledem na porušování lidských práv. Dále dohoda stanovila, že budou propuštěni všichni političtí a váleční zajatci i unesené osoby a měla být zajištěna

bezpečnost všem uprchlíkům a vnitřně vysídleným osobám (United Nations Security Council 1999: 23). Komise pro pravdu a usmíření se zabývala specificky porušováním lidských práv v Sieře Leone od propuknutí konfliktu v roce 1991 a bylo vytvořeno speciální fórum, kde se setkávali oběti násilí i pachatelé různých zločinů, aby navzájem vyslechli své příběhy a mohli se pokusit o usmíření což by také pomohlo k větší národní jednotě (United Nations Security Council 1999: 26).

Co se týče problematiky amnestie, dohoda ji poskytla pro všechny členy RUF a AFRC. Ve stejném duchu byli bývalí bojovníci zproštěni všech obvinění z jednání, kterého se mohli dopustit při plnění rozkazů až do doby podpisu dohody z Lomé (United Nations Security Council 1999: 15). Hlavním důvodem této klauzule byla podpora míru a vzájemného národního usmíření. Tento aspekt smlouvy byl široce odsouzen mezinárodními organizacemi pro lidská práva. Podle jejich názoru měli být pachatelé válečných zločinů, genocidy a zločinů proti lidskosti postaveni před soud. Na druhou stranu představitelé Spojených států amerických a Velké Británie tento krok podporovali, protože to podle nich představovalo nejpraktičtější způsob, jak ukončit boje a obnovit demokracii v Sieře Leone bez toho, aby se opět rozhořely boje mezi oběma stranami (Juma 2013: 115).

Dohoda dále klade velký důraz na právo na život a svobodu, zákaz mučení, svobodu vyjadřování a sdružování, právo na spravedlivý proces a právo účastnit se řízení státu. V tomto ohledu vláda členům RUF nabídla jednu nadřazenou ministerskou pozici, tři další kabinetové funkce a čtyři funkce náměstka ministerstva (United Nations Security Council 1999: 8).

Je ovšem nutné poznamenat, že ani tato dohoda nebyla implementována a realizována bez problémů. V počátečních fázích musely peacekeepingové síly čelit některým překážkám. RUF v květnu 2000 zahájila řadu útoků na personál OSN ve Freetownu a podařilo se jim zabít čtyři keňské vojáky. Kromě toho se jim podařilo zranit a zajmout i několik vojáků OSN. Nakonec se bojovníkům RUF podařilo zajmout asi 500 úředníků operace UNAMSIL jako rukojmí a jednotky OSN musely vynaložit značné úsilí, než své kolegy osvobodily. Těžce ozbrojené jednotky OSN se musely dostat do hlavního sídla RUF ve městě Kaulahun, aby osvobodily zajaté peacekeepery OSN (Neething 2000: 15). Důvodem těchto

útoků ze strany RUF byla nespokojenost Sankoha s ústupky, které musel dělat v rámci mírové dohody z Lomé a také zjevně nebyl přesvědčen o svých volebních vyhlídkách (Sawyer 2004: 20).

Aby se podařilo bojovníky RUF zpacifikovat, došlo k výraznému navýšení jednotek UNAMSIL až na 17 500 vojáků. S pomocí britských vojsk získala mise přístup k území dříve ovládanému rebely a organizovala demobilizaci tisíců bývalých vojáků (United Nations Mission in Sierra Leone 2005).

Přestože i během vyjednávání míru a po podpisu mírové smlouvy občas docházelo k násilnostem a porušování příměří, dá se říci, že mírová dohoda z Lomé nakonec účinně ukončila občanskou válku v Sierrě Leone. Jako úspěšná se dá považovat především proto, že rebelové z RUF plně akceptovali své zapojení do programů odzbrojení, demobilizace a reintegrace. Také se ukázalo, že v konečném důsledku RUF neměla žádný cíl ani program, tedy ani schopnost vládnout a vést zemi. I Charles Taylor odvolal svou podporu RUF poté, co na něj byl vyvinut značný tlak ze strany mezinárodního společenství (Nuamah a Zartman 2001: 16). Vzhledem k tomu povstalci neměli jinou možnost než přestat bojovat a přijmout mír.

Dne 14. ledna 2002 velitel UNAMSIL Daniel Opande prohlásil válku za skončenou a následně 18. ledna prezident Sierry Leone Ahmad Kabbah vyhlásil oficiální konec války při slavnostní ceremonii ve městě Lungi (Chege 2002: 150). Do počátku roku 2002 se UNAMSIL podařilo odzbrojit a demobilizovat více než 75 000 bývalých bojovníků včetně dětských vojáků (United Nations Mission in Sierra Leone 2005).

Podle odhadů si válka v Sierrě Leone vyžádala více než 50 000 obětí a více než 1/3 obyvatelstva země byla nucena opustit své domovy (Global security 2017a). V květnu 2002 se pak konaly první poválečné volby, ve kterých získala převahu Lidová strana Sierry Leone, a prezidentem se opět stal Ahmad Kabbah. Politické křídlo RUF (RUFPP) nevyhrálo ani jedno křeslo v parlamentu a ve volbách totálně propadlo. V listopadu 2002 pak UNAMSIL začal stahovat své vojáky až do konce svého oficiálního mandátu v prosinci 2005 (Global Security 2017a). Situaci v zemi se tedy podařilo uklidnit na přijatelnou míru, přesto země zůstávala křehká a její ekonomika těžce závislá na sponzorských darech. Příjmy z obchodu

s diamanty stále plynuly spíše do soukromých rukou než do státní kasy, a i přes reintegrační programy, tisíce bývalých vojáků byli stále nezaměstnaní. Aby se daly tyto překážky překonat, Rada bezpečnosti OSN vytvořila novou misi UNIOSIL²⁰, která měla pomoci zkonsolidovat mír v zemi a měla tedy peacebuildingový mandát. Jejím hlavním úkolem bylo posílit lidská práva, realizovat Rozvojové cíle tisíciletí, zlepšit transparentnost a dovést zemi ke svobodným a spravedlivým volbám v roce 2007 (United Nations Mission in Sierra Leone 2005).

3 Občanská válka v Libérii

3.1 Pozadí konfliktu

Libérie byla založena 15. prosince 1821 americkou společností American Colonization Society, která po dohodě s místními africkými vůdci získala území, na které mohla postupně přesouvat osvobozené otroky z území USA. Již od počátku se ale projevovaly problémy mezi nově příchozími osadníky a původními obyvateli. Ke konci roku 1822 mezi sebou nově příchozí obyvatelé a původní místní svedli dva ozbrojené boje. Jednou z hlavních příčin těchto střetů byla neochota osadníků zaplatit poplatek, který se zavázali uhradit, když odkupovali půdu od místních náčelníků. Ne všichni původní obyvatelé také byli smířeni se samotným prodejem částí jejich území a pro některé z místních vládců byli noví osadníci pouze cizí skupina lidí, stejně jako jiné etnické skupiny žijící na jejich území, a proto měli dojem, že by se tyto nové skupiny obyvatel měli podříditi jejich autoritě (Guannu 1997: 36).

V následujících letech z Ameriky přišlo tisíce osvobozených černochů, což vedlo ke vzniku mnoha osad a vyvrcholilo osamostatněním Libérie jako autonomní republiky v roce 1847. Libérie se tak stala nejstarší nezávislou africkou republikou (Williams 2006: 48). První všeobecné volby se konaly v září téhož roku a hlavní předvolební boje se vedli především mezi dvěma politickými stranami – The Liberian Party a True Whig Party. Volby nakonec vyhrála True Whig Party a prvním prezidentem se stal

²⁰ United Nations Integrated Office in Sierra Leone. Integrovaný úřad Spojených národů v Siere Leone.

Joseph Jenkins Roberts. Voleb se ale mohli zúčastnit pouze ti, kdo měli občanství, které bylo ale uděleno pouze nově příchozím osadníkům. Později se občanství přidělovalo i původním obyvatelům, kteří byli pokládáni za „civilizované“, tedy měli nějaké vzdělání, přijali hodnoty západního křesťanství a vzdali se tradičního způsobu života (Guannu 1997: 60).

Už v tomto období byly položeny základy politického útlaku původního obyvatelstva ze strany nově příchozích osadníků. Až do roku 1980 byla veškerá politická i ekonomická moc držena v rukou Amero-Liberijců a vláda a státní správa byla pod kontrolou jedné dominantní strany – True Whig Party. V průběhu let tak docházelo ke stále většímu sociálnímu štěpení mezi skupinami původních obyvatel a Amero-Liberijci (Alao et al. 1999: 17).

V roce 1972 se prezidentem Libérie stal William Tolbert. Během svého funkčního období změnil ústavu a snížil věk hlasovacího práva z 21 na 18 let. Také podporoval ženy, aby se více zapojovaly do politiky a jmenoval první ženu do vlády (Global Security 2017b). Navzdory těmto progresivním změnám ale Libérie zůstávala pod vedením úzce propojené oligarchie pod Tolbertovým vedením. Ekonomika byla ovládána asi desítkou vzájemně propojených amero-liberijských rodin, které postupně ovládaly také odvětví dopravy, rybolovu a potravinářství (Ellis 2006: 52). Kromě vysokého stupně nepotismu byla země řízena především korupcí. Vysocí vládní úředníci se dopouštěli podvodů s vládními smlouvami, nemovitostmi, zpronevěřovali státní fondy, vyhýbali se placení daní či používali vládní nemovitosti pro soukromé účely. Tolbertova zkorumpovaná vláda začala čelit veřejné kritice a zprávám o častém porušování lidských práv, a tak prezident zavedl přísné zákony, aby se vypořádal s opozicí (Ellis 2006: 53).

Mnoho Liberijců začalo projevovat svou nespokojenost s tvrdou vládou prezidenta Tolberta a tak 12. dubna 1980 armádní skupina pod vedením Samuela Doea uskutečnila státní převrat. Prezident Tolbert a několik dalších členů vlády, především amero-liberijského původu, bylo veřejně popraveno (Global Security 2011). Doe následně pozastavil platnost ústavy a převzal veškeré výkonné i zákonodárné pravomoci. Samuel Doe se zpočátku prezentoval jako vůdce, který je plně připraven realizovat

politickou agendu občanů včetně ukončení dosavadní vlády amero-liberijské elity a zavedení většinového volebního systému, který bude založen na spravedlivějším rozdělení národních zájmů (Dunn 1998: 103). Ale přes tyto sliby se brzy ukázalo, že převrat byl motivován spíše osobními mocenskými zájmy Samuela Doea. Většinu zásadních postů ve státní správě i armádě Doe přidělil příslušníkům své etnické skupiny Krahn a spojeneckému etniku Mandingo, čímž došlo k dalšímu prohloubení etnického napětí z dřívější nadvlády Amero-liberijců (Adebajo 2002: 25).

Za vlády Doea docházelo opět k potlačování opozice i porušování lidských práv. Do schválení nové ústavy v roce 1984 Doe vládl pomocí dekretů, které využíval k potlačování svých odpůrců. Do té doby byly také zakázány politické strany, ale v důsledku nátlaku mezinárodního společenství byl Doe nucen tento zákon zrušit a vznik politických stran povolit. Přestože nová ústava jejich vznik a činnost povolovala, byla podmíněna splněním neadekvátních podmínek, které většině z nich bránily v oficiální registraci. Samuel Doe poté založil svou politickou stranu Národní demokratická strana Libérie a představil svou kandidaturu na prezidentské volby. Dne 15. října 1985 proběhly volby, ve kterých byl Doe zvolen prezidentem a jeho politická strana získala 50,9 % hlasů (Olonisakin 2000: 77). Někteří analytici se však domnívají, že výsledky těchto voleb byly Doem a jeho spolupracovníky zmanipulovány (Olonisakin 2000: 78).

Doeova vláda je kromě politických represí a vysokým stupněm korupce charakteristická také prudkým ekonomickým poklesem, který byl zapříčiněn především nedostatečnými reformami a pronásledováním reálných i smyšlených nepřátel (Sesay 1996: 10). HDP na obyvatele kleslo v průměru o 5,2 % a v roce 1988 liberijský zahraniční dluh vystoupal na 1,4 miliard dolarů (Sesay 1996: 11).

V listopadu 1985, jen pár měsíců po volbách, došlo pod vedením generála Thomase Quiwonkpa k pokusu o svržení Doeovy vlády, což vedlo k rozsáhlým útokům vládních vojsk proti příslušníkům etnických skupin Gio a Mano především v okrese Nimba, při nichž zemřelo několik tisíc civilistů. Tento incident později přispěl k rozšíření konfliktu mezi jednotlivými etniky po celé zemi (Adebajo 2002: 30).

3.2 Občanská válka

Občanská válka v Libérii vypukla 24. prosince 1989, když povstalci z NPFL²¹ pod vedením Charlese Taylora²² napadli Libérii z území sousední Pobřeží slonoviny. Oblast Nimba byla dlouhodobě zasažena nejsilnějšími represemi ze strany Doeova režimu a NPFL zde zahájila útok, protože očekávala, že zde také nejsnadněji získá podporu. NPFL byla původně vnímána jako osvobozenecké hnutí, a tak se k ní mnoho Liberijců rozhodlo připojit, především příslušníci etnických skupin Gio a Mano (Vogt 1996: 165). Dne 29. prosince 1989 byly do oblasti vyslány ozbrojené vládní jednotky AFL aby povstání potlačily. Místo toho byl však nastolen teror vůči civilnímu obyvatelstvu. I to pomohlo k nárůstu podpory NPFL a urychlení rozšíření povstání do dalších částí země (Adebajo 2002: 42).

V červnu 1990 měla NPFL pod kontrolou již 90 % území Libérie a postoupila směrem k Monrovii (Williams 2006: 104). Jak boje pokračovaly, docházelo k útokům i na zahraniční velvyslanectví, masovému rabování a většina civilistů byla masakrována. Tato situace se stala ještě více bezvýchodnou, když se malá skupinka INPFL²³ pod vedením Prince Johnsona oddělila od NPFL. Město tak zůstalo rozdělené na části kontrolované jednotlivými frakcemi, přičemž kontrolu nad většinou území města měla NPFL. Charles Taylor se pak 27. července 1990 prohlásil prezidentem Libérie (Williams 2006: 104).

Mezinárodní společenství do této doby neprojevalo žádný zájem o zastavení tohoto konfliktu. Po skončení studené války Libérie ztratila svůj

²¹ National Patriotic Front of Liberia byla založena generálem Quiwonkpou ještě před jeho neúspěšným pokusem o převrat v roce 1985. Útok v prosinci 1989 se účastnilo necelých 200 bojovníků, kteří patřili převážně k etniku Gio a byli nuceni žít v exilu, zejména v Libyi (Adebajo 2002: 57).

²² Charles Taylor působil jako ministr zahraničí ve vládě Samuela Doea, ale v roce 1983 byl ze své funkce odvolán kvůli zpronevěře prostředků z vládních fondů a uprchl do zahraničí (The Telegraph 2010).

²³ Independent National Patriotic Front of Liberia tvořilo přibližně 6000 bojovníků převážně z etnika Gio. INPFL chtěla zabránit Taylorovi, aby převzal moc a zároveň usilovala o svržení Samuela Doea. V Monrovii tedy bojovala jak proti NPFL, tak proti AFL. Později se AFL a INPFL dohodli na společném postupu proti NPFL v Monrovii (Williams 2006: 86).

historický i strategický význam pro Spojené státy americké a ty se tedy odmítly angažovat, pouze zajistily evakuaci amerických státních příslušníků ze země (Williams 2006: 118). OAU čelila nedostatku zdrojů i politické vůle, což jí zabránilo podílet se na řešení tohoto konfliktu. Jedním z důvodů byl i neúspěch spojený s odvrácením občanské války v Čadu na počátku 80. let (Walvaren 1999: 28). Na vypuknutí konfliktu nereagovala ani OSN, která se poprvé do konfliktu zapojila až v roce 1992, kdy Rada bezpečnosti vydala rezoluci uvalující embargo na dovoz zbraní do země. Důvodem bylo především členství Pobřeží slonoviny, Etiopie a Zairu v Radě bezpečnosti a tyto země měly zájem na tom, aby se OSN tímto konfliktem vůbec nezabývalo (Sesay 1996: 209).

NPFL měla při zahájení svého útoku podporu několika afrických zemí, především Pobřeží slonoviny, Libye a Burkiny Faso. Jejich motivy spojovalo nepřátelství vůči režimu Samuela Doea, ať už osobní, či strategické. Pobřeží slonoviny²⁴ poskytlo své území pro zahájení útoku NPFL a v průběhu války je zásobovala zbraněmi. Libye²⁵ a Burkina Faso²⁶ poskytla bojovníkům NPFL vojenský výcvik, zbraně a zázemí.

Ve světle této mezinárodní diplomatické netečnosti zejména Ghana a Nigérie došly k závěru, že se tento konflikt musí pokusit vyřešit samy a po

²⁴ Prezident Félix Houphouët-Boigny choval k Samuelovi Doeovi osobní nepřátelství, protože jeho adoptivní dcera Daisy Delafosse byla manželkou syna bývalého liberijského prezidenta Wiliama Tolberta, Adolphuse Tolberta. Ten byl při převratu v roce 1980 uvězněn a zavražděn i přes to, že Houphouët-Boigny osobně Doea žádal, aby byl Tolbert ušetřen (Adebajo 2002: 31).

²⁵ Libye byla proti proamerické orientaci Doeova režimu, který byl spojencem USA při nepřátelských akcích proti vládě prezidenta Muammara Kaddáfího, o jehož svržení dlouhodobě Spojené státy americké usilovaly (Kamer 1995).

²⁶ Prezident Burkiny Faso, Blaise Compaoré, měl blízký vztah s hlavami obou zmíněných států – Félixem Houphouët-Boigny i Muammarem Kaddáfím. Burkina Faso měla přes Pobřeží slonoviny přístup k moři a mnoho Burkiňanů jezdilo do Pobřeží slonoviny za prací. Compaoré byl ten, kdo představil Charlese Taylora Kaddáfimu a sám také přiznal, že Taylora vojensky podporuje při jeho převratu, když mu poskytnul 700 vojáků, kteří měli Taylorovi asistovat v úvodních fázích občanské války (Adebajo 2002: 55). Compaoré těžil z obchodních styků, které s NPFL navázal během války a doufal, že až se Taylor stane prezidentem, bude mít nad Libérií také určitý vliv (Adebajo 2002: 55).

dlouhých jednáních ECOWAS oficiálně začal krizi řešit v květnu 1990 zřízením Standing Mediation Committee (SMC) (Mortimer 1996: 150).

3.3 Role Standing Mediation Committee a ECOMOG

V květnu v roce 1990 na summitu ECOWAS v Banjulu byl oficiálně schválen vznik SMC především z iniciativy Nigérie. Její výbor se skládal z pěti členských států ECOWAS – Nigérie, Ghany, Gambie, Toga a Mali (Howe 1997: 151). Na tomto summitu SMC vypracovala mírový plán, který kromě jiného vyzval k okamžitému uzavření příměří mezi bojujícími frakcemi a bylo také rozhodnuto o ustavení peacekeepingové mise ECOMOG a prozatímní vlády, která zemi povede do uspořádání svobodných voleb (Walvaren 1999: 12). Jak Taylor, tak Doe vyjádřili ochotu dodržování mírového plánu, ale o několik dní později NPFL pokračovala v postupu k Monrovii a deklarovala svůj záměr Doea svrhnout, než dodržovat mírový plán²⁷.

Jednou z nejdůležitějších zásad tradičního peacekeepingu je, že intervenční síly mohou být nasazeny pouze po zajištění souhlasu všech bojujících stran, protože jejich hlavním cílem je udržovat a kontrolovat příměří, na kterém se již bojující strany dohodly. ECOWAS ale nezajistil souhlas všech stran a ani neměl politickou podporu všech členských států. Přesto tvrdil, že jelikož se ústřední orgány Libérie zhroutily, může ECOMOG oprávněně zahájit svou operaci z humanitárních důvodů²⁸ (Vogt 1996: 170). Dalším nedostatkem při vzniku ECOMOG byl jeho mandát, který byl charakterizován jako peacekeepingový. Měl tedy dohlížet na dodržování míru, který ale fakticky neexistoval. Také otázka neutrality Nigérie při účasti v misi byla velmi diskutována, navzdory vysokým nákladům a silící domácí opozici proti tomuto rozhodnutí. Obecně byl

²⁷ NPFL se z mírových jednání stáhla, protože nevěřila, že má ECOWAS dostatečnou moc, aby zajistil rezignaci prezidenta Doea, což byla podmínka, kterou NPFL formulovala, aby zastavila svůj ozbrojený útok (Olonisakin 2000: 103)

²⁸ Výkonný tajemník ECOWAS Abass Bundu argumentoval, že zvěrstva, která se momentálně dějí v Libérii odporují všem standardům civilizovaného chování. Tisíce cizích státních příslušníků včetně občanů ECOWAS byli uvězněni v Libérii bez jakýchkoli prostředků, jak ze země uniknout a dostat se do bezpečí (Vogt 1996: 170).

ECOMOG považován za nástroj intervence Nigérie ve prospěch Samuela Doea²⁹.

Do této fáze měl ECOMOG podporu pouze anglofonních členských států ECOWAS. Prezident Burkiny Faso Blaise Compaoré kritizoval rozhodnutí zasáhnout v Libérii a řekl, že SMC neměla takovou pravomoc zasahovat do vnitrostátního konfliktu, ale pouze do konfliktů mezi členskými státy. Také odsoudil jednání ECOWAS, které by podle něj nemělo zasahovat bez souhlasu všech stran konfliktu (Aning 1994: 11). Pobřeží Slonoviny a Senegal také vyjádřili své znepokojení ohledně plánu zasáhnout v liberijské krizi. Togo a Mali – obě země členy SMC, později odmítly přispět svým vojskem do operace. Všeobecně měly frankofonní členské státy ECOWAS pocit, že prezident Nigérie Ibrahim Babangida vybízí k operaci pouze proto, aby mohl konsolidovat své postavení jako regionálního hegemona.

Při vytváření mise ECOMOG nebyla věnována dostatečná pozornost některým aspektům a plánování činnosti mise, nebo chyběly přesné instrukce, jak se například chovat k jednotlivým frakcím, zacházení s uprchlíky či koordinace činnosti s humanitárními organizacemi. To se výrazně odrazilo na úspěšnosti intervence. Také se projevíly potíže spojené s mnohonárodnostním složením mise, odmítání přijímat rozkazy od nadřízených jiných států, rozdíly ve výcviku nebo jazyková bariéra mezi anglofonními a frankofonními vojáky (Olonisakin 2000: 179).

Přes veškeré problémy spojené již se vznikem mandátu ECOMOG, jeho jednotky vstoupily do Monrovie 24. srpna 1990. Na to Pobřeží slonoviny a Burkina Faso reagovali podporou Taylora a jeho útoku v Libérii. Nigérie byla nejsilnějším členem SMC a ECOMOG a byla vnímána NPFL spíše jako jedna ze stran konfliktu než jako neutrální nárazník mezi válečnými frakcemi. Výsledkem toho bylo, že NPFL odmítla zacházet s jednotkami ECOMOG jako s neutrálním aktérem a označila je za loutky nigerijské hegemonie (Mortimer 1996: 153).

²⁹ Nigérie do jednotek ECOMOG poskytla 75 % celkového počtu vojáků (Adebajo 2002: 45).

Generál Arnold Quainoo byl jmenován velitelem jednotek ECOMOG a pozval prezidenta Doea do svého ředitelství, kde Quainoo Doea ujistil, že tam bude v bezpečí. Na schůzku ale vtrhl Prince Johnson se svými jednotkami INPFL, zajal Doea a následně zveřejnil videonahrávku, kde ho umučil zhruba týden poté, co spolu AFL a INPFL uzavřeli mír a dohodli se na společném postupu proti NPFL (Waugh 2011: 146).

V září 1990 pak došlo k uzavření prvního příměří mezi válčícími frakcemi AFL, NPFL a INPFL v Bamako v Mali. Této schůze se také účastnili zástupci všech členských států ECOWAS, a především Burkina Faso a Pobřeží slonoviny opět vyjádřili nespokojenost s operacemi ECOMOG. Přesto ECOWAS schválil a potvrdil rozhodnutí SMC o nasazení jednotek ECOMOG v Libérii, obsah mírového plánu a plán na vytvoření dočasné vlády (Walvaren 1999: 21). Všechny bojující frakce byly vyzvány, aby podepsaly okamžité příměří a daly souhlas s monitoringem ECOMOG nad tímto příměřím (Walvaren 1999: 47).

Mírový plán z Bamako ale situaci nijak nezlepšil, a tak byla svolána další schůze v únoru 1991 do Lomé v Togu. V této smlouvě se válčící frakce opět dohodly na příměří a zavázaly se k zastavení nákupu zbraní nebo jiných válečných materiálů. Měly být také vytvořeny nárazníkové zóny, které by oddělily území jednotlivých aktérů. Vojenští lídři také souhlasili s tím, že bude ustavena dočasná vláda, která bude spolupracovat s jednotkami ECOMOG na odzbrojení všech bojovníků (Walvaren 1999: 48). Ani tato dohoda však nebyla respektována, protože válčící frakce považovaly vojenskou možnost řešení konfliktu za pro ně výhodnější. Také se mohli beztrestně obohacovat na nelegálním obchodu s liberijskými přírodními zdroji, především pak diamanty a kontrola tohoto obchodu se stala primárním cílem několika frakcí (Walvaren 1999: 24).

3.4 Mírový proces v Yamoussoukro

I když byla vytvořena dočasná vláda, Charles Taylor ji odmítl uznat a založil svou vlastní administrativu v Gbarnga. Země tak byla rozdělena na dvě části. NPFL následně zahájila ofenzivu do Sierry Leone, kterou chtěla potrestat za účast na operacích ECOMOG (Mortimer 1996: 152).

Vnější pozorovatelé si začali uvědomovat, že zejména země, které se dříve stavěly proti operacím ECOMOG by měly začít pomáhat v procesu vyjednávání. Den před výročním summitem ECOWAS, který se měl konat v Abuji, Houphouët-Boigny pozval prezidenty Nigérie, Gambie, Toga a Burkiny Faso společně s Taylorem a dočasným prezidentem Libérie Amosem Saywerem k setkání do Yamoussoukro v Pobřeží slonoviny. Cílem této schůzky bylo především usmířit NPFL a AFL (KA IPTC 2010). Na setkání se také rozhodlo o zapojení International Negotiating Network (INN) do monitorovací skupiny plánovaného příměří, která měla za úkol zvýšit akceptování intervenčních sil mezi konfliktními stranami (Mutwol 2009: 85). Byla ukončena činnost SMC a vytvořen Výbor pěti států, který měl koordinovat svou činnost právě s INN. Tento Výbor se skládal z Gambie, Toga, Guineje-Bissau, Senegalu a Pobřeží slonoviny. Velení Nigérie nad jednotkami ECOMOG jí poskytovalo dostatečný vliv, takže proti tomuto složení Výboru neměla žádné námitky, i když v něm sama nebyla zastoupena. Vedle monitorování příměří byl Výbor pěti také pověřen odpovědností za vytvoření nezbytných podmínek pro uspořádání svobodných a spravedlivých voleb (Mutwol 2009: 85).

Summit ECOWAS konaný v Abuji pak apeloval na zbývající členské státy, které ještě nepřispěly k jednotkám ECOMOG, aby tak učinily a účastnily se operací, aby mohla být posílena kapacita multilaterálních vojsk. Spojené státy americké pozvaly prezidenta Senegalu Abdou Dioufa na oficiální státní návštěvu do Washingtonu, kde mu bylo důrazně doporučeno, aby přispěl svými silami k jednotkám ECOMOG a zavázaly se, že zaplatí významnou část provozních nákladů a poskytnou Senegalu logistickou podporu (Mortimer 1996: 155). Pentagon následně podpořil senegalské jednotky vojenským vybavením v hodnotě 15 milionů dolarů, a i pro ECOWAS přispěl mírovým operacím ve výši 8,6 milionů dolarů (Mortimer 1996: 155). Tato nabídka byla pro Dioufa natolik velkorysá, že se rozhodl ignorovat námitky Francie a přistoupil na ni. Po nátlaku ze strany USA také Pobřeží slonoviny nadále nemohlo podporovat NPFL a zapojilo se do mediačních procesů.

V období od července do října 1991 uspořádal Výbor pěti sérii mírových rozhovorů v Yamoussoukro, které jsou známé jako

Yamoussoukro II, III a IV. Hlavním výsledkem rozhovorů Yamoussoukro II a III bylo založení táborů vojáků ve vymezených oblastech, kde bude ECOMOG dohlížet na jejich odzbrojování. Charles Taylor ani žádný další z lídrů jednotlivých frakcí se však těchto rozhovorů nezúčastnil a Taylor se vyjádřil, že jeho jednotky odzbrojí pouze v případě, že počet nigerijských vojáků v jednotkách ECOMOG bude snížen (Walvaren 1999: 51).

Vzhledem k neúspěchu předchozích rozhovorů byla poslední schůzka Yamoussoukro IV svolána v říjnu 1991. Na zasedání byl zřízen nejvyšší soud, který se měl starat o spory vyplývající z budoucích voleb, nárazníková zóna mezi Libérií a Sierra Leone a všichni povstalci RUF měli být vyhoštěni z liberijského území. Vše měl opět kontrolovat ECOMOG (Walvaren 1999: 51). Dále byl vypracován „implementační plán“ v němž bylo uvedeno, jakým způsobem by mohly být vytvořeny podmínky pro zajištění míru a bezpečnosti. Pro tento program byl vypracován dvouměsíční rozvrh a měl začít 15. listopadu 1991 (Walvaren 1999: 52).

Ani těchto rozhovorů se však klíčoví aktéři opět nezúčastnili, což značně komplikovalo vyjednávání o míru. Navíc v březnu 1991 vypukla občanská válka v Sierra Leone, kdy RUF byla silně podporována NPFL a obchodovali mezi sebou především se zbraněmi a diamanty. V další snaze nalézt řešení konfliktu, Houphouët-Boigny svolal v dubnu 1992 v Ženevě schůzku, které se účastnil Charles Taylor, Amos Sawyer, představitelé Burkiny Faso, Nigérie a Senegalu. Byla zde potvrzena platnost Yamoussoukro IV a byly vyzvány všechny strany konfliktu ke spolupráci s jednotkami ECOMOG v úsilí o nastolení míru v Libérii. Ženevská schůzka také uznala existenci nové frakce ULIMO³⁰ a byl stanoven nový

³⁰ United Liberation Movement of Liberia for Democracy byla založena v květnu 1991 a do jejího čela se postavil Raleigh Seekie. Vznikla jako obranná iniciativa proti RUF v Sierra Leone a byla tvořena převážně příslušníky etnik Krahnů a Mandingů, bývalými vojáky AFL a liberijskými uprchlíky v Sierra Leone a původně měla sílu přibližně 3000 bojovníků (Adebajo 2002: 91). ULIMO ke konci roku 1991 začala na severozápadě Libérie útočit na NPFL a úspěšně postupovala směrem k Monrovií. Během několika týdnů dosáhla na úkor NPFL územních zisků, které pro ni představovali trvalý vojenský tlak (Lidow 2011: 184). V ULIMO se členové museli speciálně oblékat, aby se odlišili od ostatních frakcí a účastnit

harmonogram realizace dohody z Yamoussoukro (United Nations Security Council 1992: 3).

V květnu 1992 se ale NPFL střetla se senegalskými jednotkami a byla také pod silným tlakem ze strany ULIMO, v jejíž prospěch ztratila značné území. Z jihovýchodu ji pak ohrožovala nově vzniklá frakce LPC³¹ (Vogt 1996: 173). ULIMO se také rozdělilo na dvě skupiny – ULIMO-J³² pod vedením Roosevelta Johnsona a ULIMO-K³³ pod Alhaji Kromahem. Veškeré snahy o implementaci mírových dohod byly přerušeny v říjnu 1992, kdy se Taylor rozhodl zahájit „operaci Octopus³⁴“ v níž se NPFL pokusila získat kontrolu nad Monrovií (Walvaren 1999: 53).

se také drogově-alkoholových rituálů (Ellis 2006: 119). Stejně jako například v NPFL i do ULIMO se běžně rekrutovali dětské vojáci, kterým byl pravidelně podáván alkohol a drogy, aby byly lépe ovlivnitelné a nepocíťovali strach (Waugh 2011: 311).

³¹ Jádrem Liberian Peace Council tvořili hlavně bývalí vojáci AFL a ULIMO. Etnicky se skládala především z Krahnů. Své zbraně získávala od jednotek ECOMOG a zpočátku se tedy jednalo o frakci, která jednala prostřednictvím ECOMOG (Waugh 2011: 335). Jejich cíle byly založené především na akcích proti etnikům Mano a Gio a postupem času se během svých útoků soustředili už pouze na civilisty (Ellis 2006: 145).

³² ULIMO-J se od ULIMO oficiálně odštěpila v dubnu 1992 a měla přibližně 5000 členů, kteří byli tvořeni etnikem Krahnů (Ellis 2006: 135). Jejich hlavním cílem zůstávalo odstranění NPFL, ale pokud se ostatní frakce zdály příliš silné, neváhala zaútočit i ve prospěch NPFL. Obecně lze ale ULIMO-J považovat za spojence AFL, kteří byli dokonce vyzbrojováni jednotkami ECOMOG (Uppsala Conflict Data Program 2017b).

³³ Původně tato frakce bojovala proti NPFL, protože Taylor pronásledoval Mandingy, které považoval za prominenty Doeova režimu. V roce 1996 se ale oba aktéři spojili a bojovali spolu (Uppsala Conflict Data Program 2017c). Tato skupina byla jediná, jejíž aktivita byla podmíněna také nábožensky, vzhledem k tomu, že etničtí Mandingové byli muslimové z Movement of the Redemption of Muslims. ULIMO-K také ničila křesťanské či animistické náboženské předměty, vypalovala kostely a civilisty násilně nutila k výstavbě mešit a konvertování k islámu (Watkins 2006: 182).

³⁴ K útoku NPFL se přidala také INPFL poté, co byli v rámci ofenzivy ECOMOG v roce 1990 vytlačeni z Monrovie (Williams 2006: 165). ECOMOG na tento útok nebyl připraven a po týdnu bojů se musel z Monrovie stáhnout. Počet bojovníků na straně ECOMOG byl poté navýšen na 10000 z původních 7000 a byla zahájena koordinovaná ofenziva. V prosinci 1992 pak ECOMOG obnovil kontrolu nad Monrovií, přičemž mezitím ve městě následkem etnické motivovaných bojů zemřelo přes 3000 osob (Adebajo 2002: 109)

Liberijská krize tak vstoupila do nové a komplikované fáze, kde mezi sebou nepřehledně bojovalo mnoho frakcí o politické i vojenské výhody. Bylo vynaloženo značné úsilí, pozemní námořní i letecké síly, než se bojující frakce opět rozhodly zasednout k vyjednávacímu stolu. Podle Mortimera nebyly rozhovory z Yamoussoukro úspěšné, protože se příliš spoléhalo na osobnost prezidenta Houphouët-Boigny, který měl přinutit Charlese Taylora, aby přijal mírové dohody (Mortimer 1996: 155). Walvaren zase tvrdí, že mírový proces v Yamoussoukro nebyl úspěšný, protože nebyly na NPFL uvaleny žádné sankce za dovoz zbraní a střeliva, ani žádné hospodářské embargo. Také neutralita jednotek ECOMOG byla velmi sporná³⁵, a proto nebyly efektivní ve snaze hrát neutrální roli mezi konfliktními stranami (Walvaren 1999: 53). Kritiku také vyvolávaly vzrůstající případy rabování, obtěžování civilistů a celkový počet civilních obětí, ke kterým docházelo v rámci bombardování prováděném jednotkami ECOMOG³⁶ (Adebajo 2002: 124).

3.5 Mírová dohoda z Cotonou

Přes zjevné neúspěchy všech dosavadních pokusů se míroví mediátoři nechtěli vzdát a dál hledali alternativu, jak zabránit absolutnímu zablokování dalšího vyjednávání. Proto v říjnu 1992 bylo do Cotonou v Beninu svoláno další jednání o podpisu nové mírové smlouvy. Zúčastnili se ho zástupci Beninu, Pobřeží slonoviny, Gambie, Mali, Senegalu, Burkiny Faso, Guiney, IGNU³⁷ a pozorovatelé OAU, OSN a UNHCR. Amos Saywer, Kromah za ULIMO-K a Taylor z NPFL tuto dohodu podepsali. Zahrnovala otázky týkající se příměří a opatření pro sledování jeho

³⁵ Jednotky ECOMOG bojovaly po boku vojáků z AFL a ULIMO a objevují se i obvinění, že ECOMOG těmto jednotkám poskytoval zbraně či zvěsti o ilegálním obchodu s diamanty mezi důstojníky guinejského kontingentu a Alhaji Kromahem z ULIMO (Oloksianin 2000: 136).

³⁶ Bombardovány byly například humanitární konvoje Médecins Sans Frontières, nemocnice Firestone v Harbelu a Phoebe, objekty organizace Catholic Relief Service v Buchananu nebo civilní cíle v Greenville, Gbarnga a Kollila. ECOMOG tyto incidenty označil za neúmyslně způsobené kolaterální škody (Human Rights Watch 1993).

³⁷ Interim Government of National Unity – prozatímní vláda v čele s prozatímním prezidentem Amosem Saywerem.

porušování, odzbrojení vojsk všech frakcí a všeobecnou demobilizaci (Vogt 1996: 174).

Dohoda stanovila nahrazení IGNU pětičlennou přechodnou radou, v níž tři členové budou nominováni třemi stranami dohody. Zbývající dva členové budou vybráni ze seznamu kandidátů po řádných konzultacích. Setkání také ustanovilo datum pro nové volby na březen 1994. Hrozila případnými sankcemi proti bojujícím stranám, pokud tuto dohodu nedodrží. Na schůzi pak došlo k ostrým diskusím mezi ULIMO-K a Pobřeží slonoviny s Burkinou Faso, kdy Kromah obvinil tyto dvě země z podpory NPFL a hrozil, že rozšíří boje za jejich hranice (Walvaren 1999: 54).

Po vzájemném obviňování se frakce dohodly na odzbrojení pod dohledem ECOMOG tak jak bylo stanoveno v předchozích mírových dohodách z Yamoussoukro a Ženevy. Sledováním a ověřováním procesu odzbrojení byla pověřena pozorovatelská mise OSN v Libérii (UNOMIL³⁸). Kromě toho byl zřízen monitorovací tým Výbor devíti, který měl dohlížet na dodržování dohody. Skládal se z Nigérie, Guiney, Výboru pěti a dalších členských států ECOWAS (Walvaren 1999: 55). Obecně panovalo přesvědčení, že zapojení UNOMIL do procesu odzbrojení zvýší celkovou důvěryhodnost celé operace. Samotná dohoda z Cotonou byla vnímána jako příležitost pro frankofonní země převzít kontrolu nad mírovým procesem zejména od Nigérie (Vogt 1996: 175).

Problémovou se ukázala implementace politických aspektů dohody z Cotonou. Mírový proces byl přerušován podle toho, kdo s kým zrovna bojoval. NPPFL pak odmítla pokračovat v zasedání, protože se cítila ohrožena novými frakcemi, z nichž mnoho podle ní bylo podporováno jednotkami ECOMOG a Nigerií. Neustálá neústupnost Taylora vyžadovala, aby ECOWAS uvalil sankce na NPFL a následně Rada bezpečnosti OSN vydala rezoluci 788, která uvalila vojenské embargo na Libérii (Walvaren 1999: 55).

³⁸ Poté, co byla uzavřena dohoda v Cotonou v roce 1993 se Rada bezpečnosti rozhodla zřídit Pozorovatelskou misi OSN v Libérii – UNOMIL. Jejím úkolem bylo podpořit ECOMOG při implementaci mírové dohody, zejména její dodržování všemi stranami konfliktu. UNOMIL byla první mírovou misí OSN ve spolupráci s mírovou operací, kterou již ustanovila jiná organizace (United Nations Observer Mission in Liberia 2001).

Mírový proces v Cotonou se zaměřil hlavně na zájmy bojovníků a ignoroval civilní obyvatelstvo. ECOWAS se zaměřil tak moc na úsilí, aby tato dohoda fungovala a na sdílení moci mezi jednotlivými frakcemi, že nebral ohledy na občany Libérie a jejich blaho (Alao 1996: 70). Občanská společnost nebrala tento vývoj na lehkou váhu a veřejně kritizovala Dohodu z Cotonou. V roce 1994 například Liberian Inter-Faith Mediation Committee reagovala na směr, kterým se mírová jednání ubírají a podnítila stávkou, aby vyjádřila svou nespokojenost (Walvaren 1999: 57).

Navzdory protestům civilního obyvatelstva mírový proces v Cotonou probíhal podle plánu. Nezbytným předpokladem míru a následných voleb bylo odzbrojení. Zde ale vznikla patová situace, kdy NPFL a ULIMO požadovaly vytvoření nové prozatímní vlády před zahájením odzbrojení, což bylo v rozporu s dohodou, zatímco IGNU trvalo nejdříve na odzbrojení. Navíc počet vojáků UNOMIL byl příliš nízký, takže nebyli schopni plně vykonávat svou určenou funkci (Walvaren 1999: 57). Ani tato dohoda tak nedokázala zabránit obnovení bojů a koncem roku 1993 se do liberijského konfliktu zapojily další válečné frakce, kromě LPC i nově vzniklá Lofa Defense Force (LDF³⁹) a situace se stala velmi nepřehlednou (Dunn 1998: 100).

3.6 Dohoda z Akosombo

V průběhu roku 1994 pokračovaly boje mezi frakcemi o kontrolu nad územím (na západě proti sobě bojovaly obě frakce ULIMO, na severu bojovala LDF s ULIMO-K a na jihovýchodě LPC s NPFL) a následkem těchto bojů byly vysídleny další stovky tisíc obyvatel (Adebajo 2002: 160). V září pak došlo k dalšímu rozkolu, a to uvnitř NPFL, kdy se část postavila proti Taylorovi s požadavkem ukončit boje a přistoupit na odzbrojení. Tato

³⁹ LDF vznikla organizací obyvatel v Lofa County v roce 1993 s cílem chránit civilisty v tomto okrese před útoky ULIMO. Prezentovala se jako nestranná, neetnická a sekulární hnutí obhajující práva obyvatel zasažených konfliktem se snahou o obnovení ústavního demokratického vedení v zemi. Byla také podporována NPFL a část vybavení získala od guinejských vojáků ECOMOG náležejících k etniku Loma, které v LDF převládalo (Williams 2006: 183).

nová frakce Central Revolutionary Council (CRC-NPFL⁴⁰) navázala spojení s dalšími frakcemi bojujícími proti NPFL. Do konce roku 1994 probíhaly boje na 80 % území Libérie a nadále pokračovalo také porušování embarga na dovoz zbraní do země (Adebajo 2002: 160).

Předsednictví ECOWAS v tomto roce převzala Ghana s prezidentem Jerryem Rawlingsem a i on se snažil najít trvalé řešení pro liberijský konflikt. Podle jeho názoru potřebovala Libérie politické řešení s kolektivním zájmem všech válečných frakcí a striktně neutrální úlohou intervenčních sil. Dohoda z Cotonou byla prvním krokem v tomto směru, ale nedošlo k jejímu úspěšnému naplnění (Mutwol 2009: 123). Rawlings také věřil, že válčící frakce je potřeba „podplatit“ politickými zisky, které pro ně budou dostatečně přitažlivé, aby se vzdali ozbrojených bojů. V tomto ohledu bylo potřeba transformovat prozatímní vládu na silnější správu, která představuje přitažlivější nenásilný orgán, díky němuž by frakce mohly dál sledovat své cíle (Walvaren 1999: 60). Proto Rawlings v září 1994 uspořádal konferenci v Akosombu v Ghaně a pozval všechny válečné frakce včetně těch nových, které se objevily v důsledku rozdělení. Veškeré frakce kromě LPC a LDF se setkání zúčastnily. Hlavním cílem této konference bylo dostat všechny vůdce frakcí k jednomu společnému stolu a nabídnout jim politické prostředky, konkrétně silnější administrativní orgán, což by mohlo položit základy realističtější a účinnější mírové dohody. Všechny strany zde souhlasily s prohlášením o novém příměří a potvrdily svůj závazek dodržovat ustanovení dohody z Cotonou. Provádění dohody bude ale tentokrát společnou odpovědností UNOMIL, ECOMOG a prozatímní vlády (Walvaren 1999: 60). Nově bylo zadržování nebo únos osob považováno za porušení příměří. Dohoda z Akosombo také stavěla AFL na stejnou úroveň jako ostatní válečné frakce a vyzvala prozatímní vládu, aby vytvořila oficiální národní bezpečnostní struktury, které by zahrnovaly jednotky NPFL, ULIMO a AFL (Woods II 1996: 30). Pokud jde o posty ve veřejných institucích, dohoda jasně stanovila, že stávající frakce budou zohledněny při rozhodování o volných pracovních pozicích na ministerstvech, veřejných

⁴⁰ Tuto frakci vytvořili v roce 1994 tři bývalí důstojníci NPFL Tom Woewiyu, Sam Dokie a Lavelli Supuwood. Jejich cílem bylo zabránit Taylorovi, aby se stal prezidentem a stala se tak spojencem jednotek ECOMOG (Lidow 2011: 178).

společnostech a autonomních agenturách (United Nations Security Council 1994: 8).

Do jisté míry dohoda z Akosombo posílila postavení frakcí, zejména ULIMO-K a NPFL. To bylo široce odsouzeno civilním obyvatelstvem Libérie, které ji interpretovalo jako pokus ECOWAS o zavedení vojenské vlády (Walvaren 1999: 61). Na základě dohody by se Taylor mohl stát místopředsedou státního zastupitelstva pro bezpečnost a zahraniční věci, proti čemuž se postavily některé členské státy ECOWAS, nejsilnější protesty přicházely ze strany Nigérie. Tento post by mu totiž dal pravomoci stanovit postavení jednotek ECOMOG v Libérii (Riley a Sesay 1996: 431).

Některé frakce zůstaly mimo dohodu a cítily se tak poškozeny. Výsledkem toho bylo, že přestaly spolupracovat a opět se rozhořely boje (Mutwol 2009: 123). Proto byla svolána další schůze do Akry v prosinci 1994. Ta byla zaměřena především na změnu dohody z Akosombo a zahrnutí všech bojujících frakcí, které byly vyloučeny v předchozích dohodách. Smlouva navíc upravovala reorganizaci policistů, přistěhovaleckých a dalších bezpečnostních agentur tak, aby zahrnovaly vojáky z různých frakcí, jak to platilo pro oficiální vládní ozbrojené síly podle dohody z Akosombo. Státní rada byla pak tvořena pěti členy, kdy každého nominovala jedna frakce⁴¹ a pátý byl nominován společně NPFL a ULIMO-K (Mutwol 2009: 123). To mělo zabránit vzniku dalších bojů. Počet vojáků UNOMIL byl snížen na 85000 a nigerijský kontingent v rámci ECOMOG na 3000 vojáků. Tanzanští a ugandští vojáci, kteří byli vysláni do Libérie v rámci dohody z Cotonou, byli zcela staženi, takže celkově měl ECOMOG k dispozici 9000 vojáků. To ale bylo mnohem méně, než bylo zapotřebí k zahájení implementace dohody (Mutwol 2009: 123).

3.7 Mírová dohoda z Abuji

Ve snaze zajistit v Libérii trvalý mír, prezident Nigérie Sani Abacha pozval Charlese Taylora do Nigérie v červnu 1995 a následně v srpnu svolal do Abuji setkání, které vyzývalo zástupce všech bojujících frakcí k podpisu

⁴¹ Po jednom své kandidáty nominovaly frakce NPFL, ULIMO-K, LNC a koalice AFL (koalice složená z AFL, LPC, ULIMO-J, LDF a CRC-NPFL).

nové mírové dohody. Dohoda z Abuji potvrdila předchozí dohodu mezi frakcemi a rozšířila Radu pěti na šest, čímž dala AFL samostatné zastoupení. Státní radu tak tvořili NPFL, ULIMO-K, LNC⁴², AFL, koalice a Tamba Tailor zvolený společně NPFL a ULIMO-K (Walvaren 1999: 64). Mediátoři se také dohodli, že dohoda z Abuji zůstane platná po období devíti měsíců do 15. června 1997, kdy se budou konat volby (Mutwol 2009: 151).

Během tří týdnů od podepsání dohody ale došlo mezi ULIMO-J a ULIMO-K ke střetům v západní části Libérie. V říjnu 1995 pak došlo také k novému porušování příměří i mezi dalšími bojujícími frakcemi. Charles Taylor posílil své pozice a uzurpoval mnoho pravomocí, které podle dohody náležely Radě (Walvaren 1999: 67). Situace se vyhrotila v dubnu 1997, když šla policie s podporou NPFL a ULIMO-K zatknout vůdce ULIMO-J Roosevelta Johnsona, který byl obviněn z vraždy. Krahnové to ale interpretovalo jako pokus o monopolizaci prezidentského postu ze strany Taylora a Kromaha. Výsledkem těchto střetů bylo více než tisíc mrtvých civilistů a zajetí několika vojáků ECOMOG (Riley a Sesay 1996: 436).

Jedním z důvodů, proč žádná ze zmiňovaných mírových dohod nedokázala do Libérie přinést mír byl fakt, že nebyly zavedeny účinné mechanismy pro zavedení a sledování embarga na dovoz zbraní do země. Ani tato mírová dohoda nebyla úspěšná proto, že dovolila frakcím vstup do Monrovie, což znamenalo militarizaci hlavního města a tím pádem nedošlo ani k pokroku v oblasti odzbrojení. Charles Taylor také jmenoval mnoho svých vojáků na vysoké pozice do státní policie, kterou ovládal. Zprostředkovatelé mírového procesu usilovali o to, aby vyhověli požadavkům bojujících frakcí tím, že jim přidělovali moc, spíše, než aby posilovali občanské a politické instituce. To způsobilo, že všechny dohody byly zranitelné vůči vzniku nových válečných frakcí. Některé z těchto frakcí odmítaly podepisovat mírové dohody a necítily se povinné je respektovat nebo dodržovat. Dalším problémem byla skutečnost, že občanská společnost nebyla zahrnuta do hledání řešení konfliktu v Libérii. K plné implementaci dohod také nebyly k dispozici dostatečné zdroje.

⁴² Liberian National Conference – civilní organizace.

Řešení konfliktu také komplikovalo zapojení příliš mnoha aktérů, jejichž cíle se ale příliš nelišily. Všechny frakce usilovaly o ovládnutí státu a jeho nerostných surovin a současně o prosazení svých vlastních zájmů na úkor ostatních. Čím déle válka trvala, tím více různých ozbrojených skupin vznikalo. Toto frakcionářství bylo ještě umocněno působením ECOMOG, jehož oficiálním cílem bylo odzbrojení NPFL, uzavření mírové dohody mezi zneprátelenými stranami a uspořádání svobodných voleb, ale pod vedením Nigérie měl také tendence manipulovat s jednotlivými frakcemi ve svůj prospěch a aktivně se účastnil bojů proti NPFL (Ero 2000).

Dne 19. července 1997 se konaly volby, které byly společným prohlášením OSN a ECOWAS potvrzeny jako svobodné a spravedlivé. Charles Taylor v nich zvítězil se 75,3 % hlasů a stal se prezidentem Libérie (Adebajo 2002: 212). Takto silné vítězství Taylora se dá vysvětlit obavami obyvatel Libérie z pokračování konfliktu⁴³, či finanční převahou⁴⁴ Taylora nad ostatními kandidáty. Rovněž opozice se nebyla schopná sjednotit v boji proti Taylorovi, když se předvolební kampaně zúčastnilo celkem 13 politických uskupení, ale žádné z nich nezaznamenalo výraznější úspěch. Dne 2. srpna 1997 byla tak Charles Taylor inaugurován do funkce prezidenta Libérie (Adebajo 2002: 224). Aktér, který konflikt inicioval, nakonec v zemi získal legitimní moc.

⁴³ Někteří obyvatelé Libérie volili Taylora, protože měli strach, že kdyby volby prohrál, rozpoutal by opět válečné akce. Tento strach nebyl neopodstatněný, vzhledem k tomu, že v roce 1990 Taylor prohlásil, že kdyby bylo nutné Monrovii srovnat se zemí, aby mohl být prezidentem, udělal by to (Justice and Peace Commission 1994: 26). Mezinárodní společenství bylo také šokováno, když se dozvědělo o písni, kterou zpívají mladí příznivci NPFL: “He killed my Ma, he killed my Pa, I’ll vote for him” (Ellis 2006: 109).

⁴⁴ Díky obchodu s diamanty v průběhu války měl Taylor k dispozici finanční zdroje, kterým jeho protikandidáti nemohli konkurovat. V rámci předvolební kampaně tak mohl lépe cestovat po Libérii a oslovovat voliče ve vzdálenějších oblastech prostřednictvím soukromého rádiového vysílání a novin (Adebajo 2002: 119).

4 Komparace mírových iniciativ v Sieře Leone a

Libérii

Tato závěrečná kapitola poskytuje komparativní analýzu iniciativ řešení konfliktů v Sieře Leone a Libérii s využitím teoretického rámce, který předkládá Kumar Rupesinghe. Při této analýze se berou v úvahu všechny kategorie, které Rupesinghe ve svém modelu transformace konfliktu prezentuje.

4.1 Předvyjednávací fáze

Strategickým cílem této fáze je do procesu vyjednávání přivést všechny konfliktní strany, omezit celkovou nepřehlednost situace a formulovat a navrhnout časový a logistický rámec této diskuse, který je nezbytný pro úspěšné vyjednávání (Rupesinghe 1995: 80). V této fázi je také technika řešení problémů založená na spolupráci s občanskou společností užitečná při definování a rozvoji mírového procesu.

V případě Sierry Leone jak vláda, tak RUF měli své vyhraněné pozice, když se rozhodli začít vyjednávat. Zároveň ale byli dostatečně flexibilní ve svých postojích, aby bylo zajištěno, že mírové rozhovory neskončí patovou situací. Tamní lídři naštěstí chápali, že národní zájmy a mír byly v ten moment nejdůležitějším cílem. To je například jasně vidět začátkem roku 1996, kdy se Julius Bio chopil moci. Okamžitě poté se spojil s Foday Sankohem a snažil se na něj apelovat, aby přistoupil na mír. Stejně tak Tijan Kabbah, který byl ve stejném roce zvolen prezidentem zopakoval svou ochotu vyjednávat s představiteli RUF. Na straně RUF byli její vojáci již také znaveni dlouhým pobytem v pralese, zvláště po zatčení Sankoha vládou Sierry Leone (Richards 2003: 14). Kromě toho, že obě bojující strany byly ochotny přistoupit na kompromis, je případ Sierry Leone jedinečný také tím, že snaha zahájit vyjednávání pochází od místních aktérů, například od Mezináboženské rady Sierry Leone⁴⁵. IRCSL sloužila jako nejaktivnější prostředník a propagátor míru v Sieře Leone. Na základě výše zmíněných skutečností si nakonec strany konfliktu uvědomily, že vojenská

⁴⁵ Inter-Religious Council of Sierra Leone. Dále jen IRCSL.

konfrontace již není vhodným řešením situace a dohodly se, že vytvoří vládu národní jednoty.

V případě Libérie nebyly konfliktní frakce ochotny přistoupit na vyjednávání. Externí mediátoři vyvíjeli značný tlak na všechny aktéry konfliktu, včetně vlády Pobřeží Slonoviny, která tajně podporovala Charlese Taylora a jeho NPFL, a tak se lídři bojujících stran sice scházeli ve zdánlivé snaze konflikt vyřešit, ve skutečnosti však nebyli připraveni hovořit o míru, jednání se účastnili pouze na popud vnějších aktérů (Mortimer 1996: 154). V rozporu s ustanovením dohody z Abuji pokračovali sporadické boje mezi bojujícími frakcemi. Dohoda nedokázala zařadit všechny aktéry do přechodné vlády, která byla vytvořena v září 1995. Nespokojenost stoupala jak uvnitř skupin, tak u jednotlivců, kteří měli pocit, že nebyli zapojeni do vyjednávání, a tak bojkotovali jakékoli další snahy o urovnání konfliktu. Frakce pokračovaly ve střežení svých teritoriálních i obchodních zájmů a nadále pokračovalo i násilí mezi NPFL a LPC a různými frakcemi ULIMO (Alao 1996: 73).

Před uspořádáním mírového procesu je vždy důležité posoudit vůli konfliktních stran, jejich postoj k mírovým dohodám a celkový postoj k příslibu míru. Z výše uvedených informací vyplývá, že elity Libérie se nestavěly k vidině míru příliš otevřeně a vyjednávání se buď vůbec nedostavily, nebo byly k účasti přinuceny pod hrozbou sankcí ze strany vnějších aktérů. Už v počátečních fázích vyjednávání tedy bylo zřejmé, že mírový proces v Libérii bude zdoluhavý a komplikovaný, bez záruk úspěchu.

4.2 Porozumění příčinám konfliktu

Pokud jsou ignorovány základní příčiny jakéhokoli konfliktu, nevyhnutelně to vede k další konfrontaci. Rupesinghe zdůrazňuje, že podle jeho zkušeností při zkoumání konfliktů v Somálsku, Jugoslávii a na Srí Lance je zřejmé, že je potřeba důkladné komplexní pochopení základních příčin a zdrojů daného konfliktu (Rupesinghe 1995: 81). Jo proto nutné, aby se facilitátoři řešení konfliktů seznámili s tím, jak a proč konflikt v první řadě začal, aby mohlo být jeho celkové řešení úspěšné.

Podle Richardse byla hlavní příčinou konfliktu v Sieře Leone spjata se sociálním vyloučením mladých a chudých skupin obyvatelstva. Venkovské obyvatelstvo a mladší generace byly v zemi úplně marginalizovány (Richards 2003: 7). Kromě toho se na rozdmýchání konfliktu podílela také vysoká míra korupce a politického systému charakteristického patrimonialismem a klientelismem, manipulací a násilím na obyvatelích země (Meijer 2000: 5). Konflikt v Sieře Leone byl v podstatě způsoben rozpadem a rozkladem země, způsobený selháním státní správy a vlády. Mediátoři v mírové dohodě z Lomé proto zdůraznili výše uvedené problémy a apelovali na jejich odstranění, aby bylo dosaženo mírového uspořádání. Například Národní komise pro konsolidaci míru pod vedením Johnnyho Koromy se pokoušela zabývat základními otázkami a příčinami konfliktu, jako byla marginalizace mládeže, nevyřešené místní konflikty, represivní systémy spravedlnosti na místní úrovni či beztrestnost na vyšších úrovních společnosti (Meijer 2000: 4).

V liberijském případě byla hlavním důvodem konfliktu etnická rivalita. V zemi existovala „politika kmene“, kde specifické etnické skupiny byly cíleně pronásledovány a jiné protěžovány (Ellis 2006: 65). Jak bylo již dříve uvedeno, Krahnové, ke kterým patřil i pozdější prezident Doe, byli největšími příjemci benefitů jeho režimu, a naopak jiné etnické skupiny, například Amero-liberijci, byli pronásledováni. K nejvíce pronásledovaným a marginalizovaným skupinám patřila etnika Mano a Gio z oblasti Nimba, protože patřila k největším odpůrcům Doeova režimu.

Vedle etnického původu byly další příčinou liberijského konfliktu také osobní ambice. Jedním z hlavních cílů Charlese Taylora bylo stát se prezidentem Libérie a získat moc nad zemí a jejím přírodním bohatstvím. Problémem mírové dohody z Abuji byla i neschopnost uznat tuto skutečnost. Zprostředkovatelé dohody se spíše domnívali, že organizace úspěšných voleb s cílem zvolit prezidenta bude znamenat konec války. To se ale nestalo.

Zatímco mírová dohoda z Lomé byla schopna identifikovat a vzít v úvahu hlavní příčiny konfliktu v Sieře Leone, mírová dohoda z Abuji ignorovala tyto základní problémy, a proto také selhala.

4.3 Vlastnictví mírového procesu

Udržitelnost mírového procesu závisí také na místních aktérech, kteří se mohou stát primárními dlouhodobými budovateli a hráči v mírovém procesu. Pokud se do něj zapojí především místní hráči, bude následně stabilnější, protože budou mít pocit, že ho sami budují pro sebe a svou zemi. Pokud je mír vynucený například vnějšími aktéry, většinou nezahrnuje zástupce většiny a pravděpodobně bude celý proces zbrzděn kvůli nízké vnitřní podpoře (Rupesinghe 1996: 166).

Místní aktéři hráli významnou úlohu v případě mírového procesu v Sieře Leone. Nejdůležitější organizací byla v tomto případě IRCSL a sloužila jako hlavní prostředník a obhájce mírových iniciativ v konfliktu v Sieře Leone. V lednu 1999 kdy RUF zahájila ofenzivu do Freetownu, byla IRCSL vyzvána, aby zprostředkovala jednání mezi prezidentem Kabbahem a lídry RUF (Turay 2000: 52). Organizace občanské společnosti hráli důležitou roli i u mírové dohody z Lomé, kdy vyvíjeli tlak na konfliktní strany, aby se její zástupci účastnili samotného jednání, aby s dohodou souhlasili a pokusili se najít trvalé řešení tamního konfliktu. Mírový proces tak skutečně vlastnily všechny strany, zejména obyvatelé Sierry Leone, a proto i měly větší zájem o jeho udržení.

V Libérii byla občanská společnost zcela vyloučena z mírového procesu. V květnu 1990 předtím, než se boje rozšířily až do Monrovie, byly mírové iniciativy koordinovány organizací Liberian Inter-Faith Mediation Committee a v červnu 1990 tento výbor svolal týdenní mírové rozhovory mezi Doeovou vládou a NPFL Charlese Taylora na americké velvyslanectví ve Freetownu v Sieře Leone. Postupem času však byla občanská společnost z mírového procesu v Libérii odsunuta na okraj na úkor oficiálních mezinárodních facilitátorů. Ti usilovali o to, aby vyhověli požadavkům bojujících frakcí spíše, než aby podporovali občanské a politické instituce (Hallowell 2000). Samotní Liberijci se neúčastnili procesu vyjednávání míru, necítili se tedy povinni dodržovat podmínky dohod, na rozdíl od situace v Sieře Leone, kde občanská společnost i konfliktní strany dostaly dostatečný prostor pro vyjádření svých postojů při mírových rozhovorech. Liberian Inter-Faith Mediation Committee měla své úsilí spíše koordinovat

s ECOWAS, kdy LIFMC by poskytovala svou analýzu domácího prostředí a politiky a ECOWAS by prováděl konzultace v západoafrickém subregionu s cílem dosáhnout celkového konsensu.

4.4 Identifikace všech aktérů

Rupesinghe zdůrazňuje, že pro mírový proces je důležité přesně identifikovat a zapojit do něj všechny aktéry. Podle něj by do procesu měly být zahrnuty například i ženy, protože jejich zkušenosti, hodnoty a priority mohou představit unikátní perspektivu, která může pomoci nalézt trvalé řešení konfliktu. Důležité je také plné zapojení nevojenských aktérů, protože exkluzivní spoléhání pouze na vysoce viditelné vojenské a politické elity se již v Jugoslávii a Somálsku ukázalo jako katastrofální (Rupesinghe 1996: 167).

U mírové dohody z Lomé byl kladen důraz na všestranný proces, který zahrnoval jak bojovníky, tak občanskou společnost Sierry Leone. Již od počátku mírových rozhovorů zprostředkovatelé vnímali potřebu předvést zástupce RUF, vlády a občanské společnosti ke společnému vyjednávání, aby byla tato jednání co nejdůvěryhodnější. Jak již bylo zmíněno, na podpisu mírové dohody z Lomé se nepodíleli pouze ozbrojení aktéři konfliktu, ale i IRCSL a další zástupci občanské společnosti (Hallowell 2000). Dá se tedy říct, že všichni aktéři, na kterých v tomto procesu záleželo, byli řádně identifikováni a povedlo se mezi nimi nalézt společnou řeč, což nakonec vedlo k úspěšnému vyřešení konfliktu.

V liberijském případě nebylo všem zúčastněným stranám umožněno zapojení do mírového procesu. Ten byl zpracován tak, jako by se konfliktu účastnili pouze ozbrojené skupiny. Občanské společnosti ani jiným vlivným vůdcům komunity nebyla věnována dostatečná pozornost. Mírová dohoda z Abuji zahrnovala zástupce NPFL, ULIMO-K, LNC, koalice AFL, ozbrojené síly Libérie a Tambu Tailora (United Nations Security Council 1995: 2-3). Z výše uvedeného je zřejmé, že zatímco v Sieře Leone byla provedena přesná identifikace všech významných aktérů, dohoda z Abuji zde selhala a cíle tohoto bodu tedy nebyly naplněny.

4.5 Identifikace facilitátorů

Podle názoru Rupesingheho je důležité přesně identifikovat klíčové facilitátory, kteří svou odborností, základními znalostmi, analytickými a mediačními schopnostmi mohou pozitivně přispět k návrhu mírového procesu (Rupesinghe 1995: 81).

V Sieře Leone existovala velká a zkušená skupina mediátorů z Toga, OSN, OAU a ECOWAS. Kromě toho na dohodu z Lomé dohlíželi také pozorovatelé, kteří zahrnovali vlády Spojených států amerických, Velké Británie, Libérie, Libye, Nigérie, Ghany a zástupce organizací občanské společnosti Sierry Leone (Hallowell 2000). Místní facilitátoři, jako například Alimamy Koroma (spolupředseda IRCSL) či Fornah Usman, (také člen IRCSL) hráli také důležitou roli při mírových rozhovorech v Sieře Leone (Turay 2000: 53). Nakonec tak byly k dispozici potřebné znalosti a vůle k usnadnění řešení konfliktu a udržení mírové iniciativy i po podepsání dohody.

V Libérii byla situace spíše opačná. V první řadě bylo míru bráněno konfliktními frakcemi, které jednoduše nebyly na mír připraveny. Zachování válečného stavu pro ně bylo přijatelnější volbou, protože za takových okolností mohly nelegálně obchodovat s nerostným bohatstvím země, například s diamanty. NPFL Charlese Taylora ovládala většinu obchodu s diamanty a jinými nerostnými surovinami, zatímco ULIMO-K v čele s Alhaji Kromahem kontrolovala například plantáže gumovníku (Mutwol 2009: 123). Problém byl také v tom, že všichni zprostředkovatelé mírové dohody z Abuji pocházeli ze sousedních zemí. Dohoda navíc neobsahovala ustanovení, které by Rooseveltu Johnsonovi, lídru ULIMO-J, garantovalo pozici ve Státní radě. To proto, že etnická skupina Krahnové, do které Johnson patří, představuje pouze 4 % obyvatel Libérie, a proto ve Státní radě neměla mít více než 2 místa, která ale již byla obsazena Georgem Boleyem z LPC a Oscarem Quiahem z LNC (Mutwol 2009: 123).

Pro výběr facilitátorů je důležité, aby se nesoustředil pouze na subregion západní Afriky, jako tomu bylo v Libérii, ale zajistit účast i jiných mediátorů, aby pomohli zprostředkovat udržitelný mír a kteří neměli na konfliktu osobní zájem (Walraven 1999: 64). Nebyli tak identifikováni a přivedeni facilitátoři, kteří měli potřebné zprostředkovatelské dovednosti,

aby mohli pozitivně přispět k procesu navrhování mírových dohod. V důsledku toho v Libérii vznikala dočasný mír, ale bojující frakce se vždy vrátily ke vzájemným bojům. Například během dvou týdnů po podepsání dohody z Abuji opět propukly boje mezi ULIMO-J a ULIMO-K na západě Libérie kvůli těžbě diamantů (Walvaren 1999: 67).

4.6 Nastavení realistického časového plánu

Dalším prvkem budování míru by podle Rupesingheho mělo být porozumění etapám řešení konfliktů a potřeba realistického časového plánu pro dosažení takových úkolů jako je například určení základních příčin konfliktu a jeho významných aktérů nebo vypracování mechanismů, politických a sociálních podmínek pro úspěch mírového procesu. Časový harmonogram by neměl být příliš krátký, ale ani příliš dlouhý. Jakýkoli časový plán stanovený k uskutečnění mírových jednání v krátkém časovém úseku může vést k situaci, kdy se většina úkolů provádí neúčinně a neefektivně. Stejně tak příliš dlouhý proces může vyústit k prodlužování jednání o míru, což může opět vést k celkovému selhání (Rupesinghe 1996: 167).

Mírová dohoda z Lomé ustanovila mimo jiné například konec ozbrojeného konfliktu mezi RUF a vládou, zřídila skupinu pro monitorování příměří, umožnila RUF transformaci v politickou stranu, zajistila vytvoření vlády Národní jednoty a založení Komise pro upevnění míru a v neposlední řadě odzbrojení a demobilizaci všech bojovníků. To vše mělo být ustanoveno během 456 dní od jejího podpisu (United Nations Security Council 1999: 42). Harmonogram stanovený pro implementaci dohody z Lomé byl dostatečně dlouhý na to, aby byly vyřešeny všechny otázky uvedené v mírové dohodě. Byla také zdůrazněna potřeba flexibility, a to nejen z hlediska technických oprav dohody, ale také v myšlení zúčastněných stran, které by měly být připraveny řešit nepředvídatelné problémy (Bright 2000: 40).

Časový rámec mírové dohody z Abuji od vyhlášení příměří až po inauguraci nové vlády měl být zhruba 12 měsíců, tj. od srpna 1995 do srpna 1996 (United Nations Security Council 1995: 7). Vzhledem k četným ozbrojeným frakcím, které se na konfliktu podílely, bylo 12 měsíců příliš

krátké časové období, aby se vyřešily všechny otázky, kterými se mírová dohoda zabývá. Časový harmonogram byl příliš krátký na odzbrojení a demobilizaci všech frakcí, na uspořádání všeobecných voleb a vytvoření nové vlády. Nebylo proto překvapením, když se facilitátoři dohody rozhodli pro její revizi, která byla podepsána 17. srpna 1996 (Supplement to the Abuja Accord 1996).

4.7 Udržení úsilí

Komplexní přístup k míru vyžaduje trvalý závazek sponzorů a donorů k adekvátním investicím finančních zdrojů, trpělivost a komplementaritu úsilí všech zúčastněných stran (Rupesinghe 1995: 82).

Sponzoři mírové dohody z Lomé se zavázali poskytnout určité množství zdrojů pro tento mírový proces. Například nezisková organizace Conciliation Resources⁴⁶ dokonce vyslala své odborníky do regionu, aby poskytli technickou podporu a ovlivnili strany konfliktu a zvýšili tak šanci na udržitelnou dohodu, v níž by byly náležitě řešeny všechny otázky a zastoupena občanská společnost (Conciliation Resources 2000: 12). Také nizozemské ministerstvo zahraničních věcí poskytlo prostředky na to, aby byl založen tým, který vytvořil neformální vztahy s řadou hlavních aktérů konfliktu a nabídl jim technické poradenství a pomoc při analýze rozvoje dynamiky konfliktu a míru (Conciliation Resources 2000: 13). Aby byl mír trvalý, OSN do Sierry Leone vyslala své jednotky UNAMSIL a toto úsilí bylo později doplněno ještě vojáky z Velké Británie, kteří tam byli vysláni za účelem peacekeepingu (International Peace Academy Report 2002: 10).

V případě Libérie i ekonomické potíže omezili schopnosti facilitátorů úspěšně implementovat mírovou dohodu. Nedostatečné finanční zdroje postihly například i volební komisi a očekávání, že mezinárodní dárci pomohou s odpovídajícím financováním, se neseťkalo s realitou. Pouze země jako Dánsko, Tchaj-wan či Japonsko poskytly určitou částku peněz,

⁴⁶ Conciliation Resources je nezávislá mezinárodní organizace, která spolupracuje s lidmi, kteří se momentálně nachází v konfliktním prostředí a snaží se svou aktivitou zabraňovat násilí, řešit konflikty a prosazovat mír ve společnosti. Conciliation Resources nabízí praktickou podporu pro lidi postižené násilným konfliktem a snaží se ovlivňovat politiku a zlepšovat postupy pro budování míru po celém světě (Conciliation Resources 2017).

když se chystaly volby stanovené dohodou z Abuji, ale tyto obnosy nebyly ani zdaleka dostačující. Výsledkem bylo, že voliči nebyli dostatečně seznámeni s volebním procesem a volby se nedali označit za svobodné a spravedlivé (Yoroms a Aning 1997).

4.8 Hodnocení úspěchů a selhání

Dalším klíčovým prvkem jakéhokoli návrhu budování míru by měl být proces hodnocení, zda jsou řešeny hlavní zájmy všech stran, precedenty a zásady používané při hledání řešení (a jejich úspěšnost), vzniklé překážky a faktory, které vedly k pokroku či nevyužitým příležitostem, koordinaci s dalšími mírovými aktivitami a jak se z toho ponaučit (Rupesinghe 1996: 169).

V Sieře Leone byly jasně nastoleny otázky oběma stranami konfliktu, které byly zařazeny na pořad jednání, aby bylo možné dostatečně posoudit pokrok směrem k mírovému řešení konfliktu. V případě RUF požadavky zahrnovaly budoucí roli jejích členů v nové vládě národní jednoty. Po zařazení tohoto bodu do programu se mohli zprostředkovatelé mírové dohody i klíčoví aktéři zabývat způsoby, jak konflikt vyřešit a na tomto základě vyhodnotit její úspěchy a neúspěchy.

V liberijském případě nebyl vypracován realistický časový plán na implementaci dohody z Abuji, a proto nebyla učiněna žádná opatření pro posouzení, zda byly splněny požadavky každé fáze. Ani základní příčiny konfliktu nebyly v dohodě jednoznačně vysvětleny a bylo tedy obtížné posoudit, zda se náležitě řešily, nebo ne. Je zřejmé, že v Libérii nebyla věnována dostatečná pozornost hodnocení úspěchů a neúspěchů mírového procesu. Kdyby byly zavedeny mechanismy pro toto hodnocení, mírová dohoda by možná neselehala tak, jak tomu v tomto případě bylo.

4.9 Strategické segmenty společnosti

Rupesinghe poznamenává, že pokud má být mírový proces udržitelný v průběhu času, musí být identifikovány strategické segmenty společnosti, které zahrnují například média, humanitární instituce, mírové a náboženské instituce, nezávislé odborníky, bývalé členy armády,

podnikatele, vládní činitele či dárce finanční pomoci. V zájmu maximalizace jejich prospěšnosti mohou tyto segmenty tvořit různé strategické koalice zaměřené na konkrétní aspekty násilných konfliktů, nebo na celkový cíl prevence. Role strategických skupin obyvatelstva má zásadní vliv na to, jak ovlivňují fáze před vyjednáváním, v průběhu vyjednávání a pomáhá vytvářet a udržovat vazby mezi konfliktními stranami, nevládními organizacemi, mezivládními komunitami a dalšími skupinami obyvatelstva (Rupesinghe 1996: 167).

V Sieře Leone byly tyto segmenty pečlivě identifikovány a bylo jim umožněno hrát roli v mírovém procesu z Lomé. Například občanská společnost hrála významnou roli především proto, že vytvářela instituce transparentnosti, pořádku a měla vliv na samotnou dohodu. Jak už bylo zmíněno, IRCSL byla často i prostředníkem, který přesvědčoval konfliktní strany, aby mezi sebou komunikovaly a uvolily se k vyjednávání (Turay 2000: 52). Kromě toho se přímo podílela na mírových rozhovorech v Lomé a vyjednávala o propuštění unesených dětí RUF. V průběhu mírového procesu až do voleb bylo veřejné mínění mezi povstalci i vládou Sierry Leone ve prospěch mírového urovnání vyjadřováno prostřednictvím médií i náboženských shromáždění.

Mírová dohoda z Abuji byla na druhé straně charakteristická úplnou marginalizací občanské společnosti. LIFMC koordinovala mírové úsilí v prvních dnech konfliktu, ale když ECOWAS převzal funkci zprostředkovatele míru, liberijští civilisté byli postupně odsunuti na okraj dění a drženi mimo mírová jednání (Woods II 1996: 29).

4.10 Role vnějších aktérů

Ve vnitrostátních konfliktech hrají vnější mírotvůrci důležitou roli ve chvíli, kdy stát nemůže hrát roli nestranného aktéra, protože je sám součástí konfliktu. Diplomacie a nevládní vnější mírotvůrci hrají důležitou roli při zprostředkování, zmírňování nebo řešení násilných vnitrostátních konfliktů (Rupesinghe 1995: 84).

Ačkoli přínos místních aktérů, jak organizací, tak jednotlivců, jako byli například Rey Usman nebo Alimany Koroma (oba členové IRCSL) nemůže být dostatečně zdůrazněn, role vnějších mírotvůrců byla také

nezanedbatelná. Jak již bylo zmíněno, mírových jednání v Lomé se účastnili také aktéři z USA, OSN či Velké Británie. Opět je zde potřeba zdůraznit, že zkušenost z tohoto občanského konfliktu podtrhuje potřebu vnějších aktérů, kteří mohou být přínosem při hledání cest k udržitelnému míru v oblasti. V Sieře Leone zapojení externích aktérů při poskytování jak finanční pomoci, tak odborných znalostí významně pomohlo přinést mír do válkou zpusťosené země. Například vláda Velké Británie věnovala značné finanční obnosy na demobilizační cvičení a rekvalifikaci národní armády Sierry Leone (International Peace Academy Report 2002: 10).

V Libérii byl mírový proces organizován především mezinárodními aktéry, kteří naopak nevěnovali dostatek prostředků na to, aby ho udrželi. Neměli ani dostatečné povědomí o podmínkách na místě, a jak bylo zmíněno výše, byl vypracován nerealistický časový plán. Navíc hlavní skupina povstalců, NPFL, neměla důvěru v záměry Nigérie, která byla hlavním mediátorem mírového procesu. Zřejmé je to, že vnější aktéři mohou do mírového procesu vnést ještě větší zmatek, zvláště pokud se do něj dostatečně neangažují.

4.11 Role místních mírotvůrců

Vlivní členové místní komunity s hlubokými znalostmi konfliktu, jeho aktéry, politické i ekonomické situace a kulturního zázemí postižené země mají výraznou výhodu nad ostatními potenciálními mírotvůrci, kteří by mohli jednat jako zprostředkovatelé třetích stran. Místní mírotvůrci mají hlubší porozumění a lépe chápou všechny aspekty konfliktu, než externí aktéři (Rupesinghe 1995: 85).

Jak již bylo řečeno, v Sieře Leone bylo dostatek místních aktérů, kteří dostali příležitost účastnit se mírových rozhovorů v Lomé. Ještě před podepsáním dohody se členové IRCSL setkávali s prezidentem Kabbahem i Foday Sankohem, aby projednávali podmínky míru (Adejumobi 2004: 62). Dohoda z Lomé dokonce specificky obsahuje ustanovení o občanské společnosti a její roli v procesech budování míru. Článek VI Dohody zmiňuje zřízení Komise pro upevnění míru, která měla zástupce z řad občanské společnosti. IRCSL byla dohodou také přiznána převažující role

v Radě starších a náboženských vůdců⁴⁷, která měla být odpovědná za zprostředkování sporů o výkladu Dohody (United Nations Security Council 1999: 14). Přestože tato Rada nakonec zřízena nebyla, všechny tyto iniciativy ukazují, do jaké míry byla uznána síla role občanské společnosti.

Po podepsání mírové dohody z Lomé IRCSL organizovala bezplatnou distribuci kopií Dohody pro další skupiny občanské společnosti, místní i mezinárodní nevládní organizace. Dále pokračovala v oslovování obyvatel země i povstalců prostřednictvím dvoutýdenních zasedání, která se zaměřovala na různá témata, která se vyskytovala v dohodě. Takové schůzky byly velmi užitečné, protože poskytovaly fórum pro diskusi týkající se provádění Dohody, jakož i otázky související s občanskou válkou v Sieře Leone. Zasedání také poskytovala příležitost bývalým vojákům požádat o odpuštění své oběti a umožnila sdílet své zkušenosti ohledně porušování lidských práv během občanské války (Turay 2000: 53).

I další organizace občanské společnosti usilovaly o vytvoření platformy pro dialog pro různé zúčastněné strany konfliktu, aby mezi sebou diskutovaly a snažily se pochopit postoj každé ze stran. Mezi ně patřili například Centre for Democracy and Development nebo Campaign for Good Governance (Adejumobi 2004: 67).

V případě Libérie nebyly v oficiálním mírovém procesu zapojeni žádní místní mírotvůrci a vnější aktéři hráli spíše nesourodou a ambivalentní roli v celém procesu. Například Nigérie, která byla hlavním přispěvatelem a aktérem v ECOWAS, nebyla nestranná. Vůdci frankofonních zemí, ani Charles Taylor neměli důvěru v tuto zemi, která se považovala za hlavního lídra v mediačním procesu. Pokud by například Liberian Inter-Faith Mediation Committee dostala příležitost účastnit se mírových jednání v Abuji, jejich blízkost ke konfliktu a hlubší porozumění celé situaci mohlo přinést lepší zhodnocení toho, čeho bylo možné dosáhnout v rámci nastaveného časového plánu. Její přítomnost v mírovém procesu mohla teoreticky přinést lepší výsledek celého procesu a trvalý mír.

⁴⁷ Council of Elders and Religious Leaders.

Podle modelu transformace konfliktu Dohoda z Lomé úspěšně ukončila konflikt v Sierra Leone. Ta byla podepsána v roce 1999, oficiální konec války byl ale vyhlášen až o 3 roky později. Z předchozích informací vyplývá, že Dohoda z Lomé měla ideálně ukončit konflikt ve chvíli, kdy byla podepsána hlavními aktéry, protože splňovala všechna kritéria, která bylo potřeba naplnit pro úspěšné ukončení konfliktu. Dnes je ale jasné, že nadměrná centralizace zdrojů, vyloučení a marginalizace určitých skupin obyvatelstva byly kritickou součástí problému země, který nezmizí ze dne na den podepsáním jednoho papíru. Omezení násilí, spíše než podepsání Dohody, mělo na svědomí odzbrojování od poloviny roku 2001 (Dowd a Raleigh 2012: 16). Přestože násilí v porovnání s válečným obdobím, bylo na relativně nízké úrovni, občasně násilné výkyvy se objevovaly především v období před volbami v letech 2002-03 a 2007-08 (Dowd a Raleigh 2012: 16).

Závěr

Na rozdíl od ostatních kontinentů se v Africe vede nejméně mezistátních válek. Většina z tamních ozbrojených konfliktů má vnitrostátní charakter. Podle serveru Polynational War Memorial⁴⁸ se v letech 1960-2000 v Africe vedlo více jak 20 občanských válek (The Polynational War Memorial 2013). To je případ i Sierry Leone a Libérie, které jimi byly v 90. letech sužovány.

Tato diplomová práce se pokusila provést komparativní analýzu strategií řešení konfliktů, použitých v Sieře Leone a Libérii, s využitím teoretického rámce Kumara Rupesingheho.

Obě země mají několik společných znaků, které z nich dělají vhodný cíl pro komparaci. Jak Sierra Leone, tak Libérie jsou země, které sloužily jako kolonie pro osvobozené otroky. Obě země leží v povodí řeky Mano a sdílejí společné hranice a oba konflikty mohou být hodnoceny jako občanské války, které trvaly téměř 10 let. Přesto výsledek mírových iniciativ byl odlišný.

Hlavním cílem této práce bylo zjistit, proč tomu tak je a v souvislosti s tím byly stanoveny výzkumné otázky, na které se autorka pokusila odpovědět.

První otázka zněla, jaké byly příčiny a povaha občanských válek v obou zemích.

Pochopení příčin konfliktu je základní podmínkou pro jeho úspěšné vyřešení. Často právě neschopnost pochopit příčiny afrických konfliktů vede k nevhodným reakcím i na mezinárodní úrovni a jejich pokusy o zvládnutí a řešení těchto občanských válek vyjdou naprázdno. Prvotní problémy bývají zjednodušovány, a to pak brání případným facilitátorům ve snaze efektivně konflikty řešit.

Někteří autoři se domnívají, že konflikt v Sieře Leone je způsoben především obchodem a těžbou diamantů, což nejvíce komplikuje ukončení

⁴⁸ The Polynational War Memorial je návrh na globální válečný památník, který by připomínal všechny, kdo zemřeli ve všech válkách od druhé světové války. Památník obsahuje již více než 10 milionů jmen vojáků a civilistů, kteří padli v ozbrojených konfliktech (The Polynational War Memorial 2013).

tamní občanské války. Celosvětový význam tzv. konfliktních diamantů⁴⁹ donutil mezinárodní společenství, aby se zaměřilo především na to, jak jsou financovány občanské války v zemích, ze kterých tyto diamanty pocházejí⁵⁰. Ekonomická motivace je tedy primárním důvodem války v zemích, jako je Sierra Leone. OSN nakonec reagovala zákazem kupování diamantů z oblastí Sierra Leone a Libérie, kontrolovaných RUF, a tak se snažila znesnadnit válečným diamantům přístup na světový trh. Drahokamy jsou však malé, lehce přenosné a dají se snadno skrýt. Navíc hranice Sierra Leone jsou velmi propustné, a tak se tyto zákazy dají snadno obejít (Francis 2001: 73).

I kdyby byl tento systém zákazu OSN účinný, otázka by zůstávala, zda potenciál opakování dalšího násilí přetrvává. Odpověď je jednoznačně ano, protože občanská válka v Sierra Leone není právě jen o ekonomických faktorech, ale hrají zde roli i zásadní politické či sociálně-kulturní okolnosti. Nadměrné zaměření na pouze jediný problém jako jsou konfliktní diamanty může odklonit pozornost od správného pochopení základních příčin konfliktu, což vede k nevhodným či špatně definovaným řešením, která následně brání celkovému míru a rozvoji.

Přisuzovat hlavní problém obchodu s diamanty je právě ta jednostrannost a zjednodušování, kterému se chce autorka vyhnout. Podle jejího názoru má konflikt v Sierra Leone více příčin, z nichž nejdůležitější je podle ní spíše marginalizace některých skupin obyvatelstva spojené s vysokou mírou korupce a selháním státní správy.

Na druhé straně hlavní příčinou liberijského konfliktu byla etnická rivalita, kdy jedno etnikum – Krahnové, byly systematicky protěžovány, zatímco jiná etnika – Mano, Gio či Amero-Liberijci byly systematicky pronásledovány, protože patřili k největším odpůrcům režimu rezidenta Doea. Do tohoto konfliktu bylo zapojeno mnoho frakcí, jejichž cíle se příliš

⁴⁹ OSN definuje konfliktní diamanty jako diamanty, které pocházejí z oblastí řízených skupinami či frakcemi jinými, než jsou legitimní a mezinárodně uznané vlády a jsou používány k financování vojenských akcí oproti těmto vládám nebo v rozporu s rozhodnutím Rady bezpečnosti. Tyto diamanty jsou někdy také označovány jako krvavé (Conflict Diamonds 2009).

⁵⁰ Podle časopisu *West Africa* byl prodej konfliktních diamantů prostřednictvím RUF v roce 1999 odhadován na 70 milionů dolarů (Francis 2001: 74).

nelišily. Kromě prosazení vlastního etnika na úkor ostatních, všichni usilovali také o ovládnutí státu, osobní obohacení a ovládnutí obchodu s nerostnými surovinami (Howe 1997: 156).

Navíc na rozdíl od Sierry Leone je politická historie Libérie především násilná a militantní. Po mnoho let mezi sebou bojovali Amero-Liberijci s ostatními etniky. Amero-Liberijci byli schopni ovládnout politickou scénu, což způsobovalo neustálé nepokoje a následné politické pronásledování, které například již v roce 1955 nařídil prezident William Tubman, aby se zbavil svých politických oponentů (Williams 2006: 325).

Další výzkumnou otázkou bylo, jaké mírové iniciativy byly v obou případech využity pro řešení tamních konfliktů.

V obou zemích bylo podepsáno mnoho mírových dohod, které nebyly naplněny a nebyly dodržovány⁵¹. Kromě toho ale existovaly i jiné iniciativy, které se snažily ukončit válečné operace na území Sierry Leone. Například vytvoření nových institucí, které měly kontrolovat dodržování míru nebo sledovaly implementace ustanovení v dohodách. Je řeč především o Národní komisi pro upevnění míru vytvořené dohodou z Abidjanu (prostřednictvím této komise mohla občanská společnost ovlivňovat provádění mírové dohody a další směřování mírového procesu). Dále například Výbor pro demobilizaci, který měl dohlížet na správné a včasné provádění demobilizace, odzbrojení a programů pro opětovné začlenění vojáku do společnosti.

Dalším krokem bylo vyhlášení amnestie pro bývalé bojovníky. Toto rozhodnutí je ale vždy kontroverzní, protože vojáci nejsou potrestáni za činy, které páchali, když byli členy RUF či AFRC. V případě Sierry Leone bylo toto rozhodnutí kritizováno i ze strany mezinárodních organizací, protože viníci nebyli potrestáni za zločiny proti lidskosti či genocidu. Na druhé straně nová vláda se snaží udržet křehký mír a vytvořit atmosféru vzájemného národního porozumění.

OSN se na míru podílela vysláním peacekeepingových jednotek UNOMSIL, respektive UNAMSIL, které měly poskytovat bezpečnost na

⁵¹ Dohody z Abidjanu a Conakry pro Sierru Leone. Mírový plán z Bamako, dohoda z Lomé, Cotonou a Akosombo, mírové jednání z Yamoussoukro a Akry pro Libérii.

klíčových pozicích a ve státních budovách, důležitých křižovatkách a hlavních letištích, usnadnit volný pohyb osob, zboží a humanitární pomoci na stanovených trasách, koordinovat s orgány činnými v trestném řízení a pomáhat jim při výkonu jejich práce, poskytovat bezpečnost na všech místech kde se provádí odzbrojování, demobilizace a reintegrace bývalých vojáků a také chránit munici a další vojenský materiál shromážděný od bývalých bojovníků a pomáhat při jejich následném zničení (Adeyemi 2000: 40).

V Libérii ze začátku nebyl ze strany USA, OAU a celkově mezinárodního společenství zájem o ustanovení či udržení míru. Až v roce 1992 Rada bezpečnosti OSN uvalila embargo na dovoz zbraní.

Stejně jako v Sieře Leone byly vyslány peacekeepingové mise ze strany ECOWAS. Ten ale nezajistil souhlas všech stran a ani neměl politickou podporu všech členských států. Jeho jednotky ECOMOG navíc měli pouze peacekeepingový mandát. Měly tedy dohlížet na dodržování míru, který ale fakticky v té době neexistoval. Dalším problémem byly potíže spojené s mnohonárodnostním složením mise, odmítání přijímat rozkazy od nadřízených jiných států, rozdíly ve výcviku nebo jazyková bariéra mezi anglofonními a frankofonními vojáky. Také byla diskutována neutralita Nigérie, jejíž vojáci převládali v jednotkách ECOMOG. Ti se aktivně účastnili bojů proti NPFL a současně podporovali opoziční frakce (Howe 1997: 155). Z původně peacekeepingové mise se tak stala mise na vynucení míru (peace-enforcement) (Ero 2000: 61).

I OSN se více zapojila, když do oblasti vyslala jednotky UNOMIL, což byla pozorovatelská mise, jejímž úkolem bylo podpořit ECOMOG při implementaci mírové dohody, zejména její dodržování všemi stranami konfliktu.

V mírových dohodách se také hovořilo o programech demobilizace, odzbrojení a reintegrace, ale dohoda z Abuji dovolila frakcím vstup do Monrovie, což fakticky znamenalo militarizaci hlavního města a tím pádem nedošlo k pokroku ani v této oblasti.

V poslední řadě se autorka snažila definovat faktory, které přispěly k tomu, že mírová dohoda z Lomé z roku 1999 v Sieře Leone přinesla mír, zatímco smlouva z Abuji z roku 1995 pro Libérii nikoli.

Při hledání odpovědi na tuto otázku autorka vycházela z teoretického rámce modelu transformace konfliktu Kumara Rupesinghe. Ten představil 11 bodů, podle kterých se může konflikt transformovat a zároveň slouží jako kritéria pro komparaci v této práci.

Z předchozí analýzy je zřejmé, že při řešení základních příčin jakéhokoli konfliktu je zapotřebí správné identifikace a angažovanosti všech místních, regionálních i mezinárodních aktérů. V Sierrě Leone se do mírového procesu zapojili jak válečné frakce, vláda Sierry Leone a RUF, tak občanská společnost prezentována především IRCSL a mezinárodní společenství (především USA, OSN či VB), kteří v tomto případě byli přínosem při hledání cest k udržitelnému míru v oblasti. Naproti tomu v Libérii se mírového procesu zúčastnili pouze válečné frakce a vnější aktéři, kteří v tomto případě nadělali více škody než užitku. Na udržení míru nevěnovali dostatek prostředků, neměli dostatečné povědomí o podmínkách v zemi a někteří aktéři v ně neměli dostatečnou důvěru (Nigérie a NPFL). Nehledě na to, že občanská společnost byla z mírového procesu absolutně vyloučena a na potřeby obyvatel země nebyl brán ohled.

Také platí, že k zajištění úspěšného mírového procesu je zapotřebí poskytnutí odpovídajících finančních i nehmotných zdrojů. Jedná se nejen o peněžní dary, ale také o zajištění logistiky pro provádění demobilizace a odzbrojení, protože selhání programu demobilizace, odzbrojení a reintegrace bojovníků válečných frakcí může zmařit veškeré snahy o udržení míru. V Sierrě Leone například Velké Británie věnovala značné finanční obnosy na demobilizační cvičení a rekvalifikaci národní armády, nebo vyslali své vojky za účelem peacekeepingu. V Libérii na toto nebyl brán přílišný zřetel, pouze pár zemí poskytlo nezbytné minimum pro uspořádání voleb, což ale nebylo dostačující.

Vytvořit realistický časový plán je také důležitý aspekt úspěšného mírového plánu. Hlavně kvůli dostatku času na monitorování příměří, demobilizaci, odzbrojení a reintegraci bojovníků zpět do společnosti. Dohoda z Lomé a její úkoly měly být implementovány do 456 dní od jejího podpisu. Vzhledem k nízkému počtu aktérů a pomoci mezinárodního společenství se tento harmonogram zdál dostatečně dlouhý. Na druhé straně dohoda z Abují stanovila svůj časový rámec na jeden rok, což vzhledem

k mnoha ozbrojeným frakcím, které se na konfliktu podíleli, je opravdu nedostatečné pro odzbrojení a demobilizaci všech aktérů, na uspořádání všeobecných voleb a vytvoření nové vlády.

Také je potřeba příležitostně revidovat strategie mírových dohod a čas od času vyhodnotit úspěchy a nedostatky mírového lánu. V Libérii nebyl vypracován realistický časový plán na implementaci dohody z Abuji, a proto nebyla ani učiněna žádná opatření pro posouzení, zda byly splněny požadavky každé fáze. Ani základní příčiny konfliktu nebyly v dohodě jednoznačně vysvětleny a bylo tedy obtížné posoudit, zda se náležitě řešily, nebo ne. V roce 1996 byla dohoda z Abuji sice revidována, ale na situaci v zemi to nemělo žádný dopad.

Jako nejdůležitější autorka vnímá kategorie, které zahrnují občanskou společnost. Je potřeba zapojit do mírového procesu především strategické segmenty společnosti a organizace občanské společnosti, které mohou hrát klíčovou roli při ovlivňování bojujících stran při vyjednávání o míru. V případě Sierry Leone byla občanská společnost zapojena jak do mírových rozhovorů, tak přímo do dohody z Lomé, která specificky obsahuje ustanovení o občanské společnosti a její roli v procesech budování míru. Hlavním aktérem zde byla IRCSL, která se prezentovala jako prostředník mezi vládou Sierry Leone a lidry RUF, kdy agitovala, aby se účastnili mírových dohod a snažili se najít společnou řeč. Dohodou jí také byla přiznána převažující role v Radě starších a náboženských vůdců, která měla být odpovědná za zprostředkování sporů o výkladu Dohody. Kromě IRCLS se do mírového procesu zapojovaly také další organizace občanské společnosti, například Centre for Democracy and Development nebo Campaign for Good Governance.

Zde je vidět největší rozdíl oproti Libérii, kde byla občanská společnost zcela vyloučena z mírového procesu. Ze začátku se mírové iniciativy pokoušela koordinovat LIFMC mezi Doeovou vládou a NPFL, ale postupem času byla odsunuta do pozadí na úkor oficiálních mezinárodních facilitátorů. Jelikož se na obyvatelstvo nebralo ohled, samotní Liberijci se necítili povinni dodržovat podmínky mírových dohod. Tento problém vnímá autorka jako klíčový při hodnocení faktorů, které měli vliv na úspěšnost či selhání mírových iniciativ obou zemí. Jak je vidět v Siere Leone, zde byla

občanská společnost plně zapojena do mírových rozhovorů a měla prostor vyjádřit svůj názor při přijímání mírových dohod. Kdyby měla tuto možnost v Libérii například LIFMC, jejich blízkost ke konfliktu a hlubší porozumění celé situaci mohlo přinést lepší zhodnocení toho, čeho bylo možné dosáhnout v rámci nastaveného časového plánu a celkově pomoci mír v zemi udržet. Jednoduše řečeno míra účasti občanské společnosti může určit budoucí trajektorii konfliktu v jakékoli zemi, která čelí občanské válce.

Jednou slabinou, kterou autorka vidí v modelu konfliktní transformace Kumara Rupesinghe, je absence jedné kategorie, a to je role, kterou hraje politická kultura⁵². Pomocí této kategorie by se dala vysvětlit řada jevů souvisejících s veřejným životem a politikou. Jedná se například o podobu politického systému, chování občanů ve volbách nebo vztah k politickým institucím a aktérům. Její hlavní přínos však spočívá v zahrnutí subjektivní stránky lidského jednání, dlouhodobé hodnoty, postoje a názory občanů na politický systém a jeho aktéry.

Pro posouzení, zda je, nebo není mírová dohoda úspěšná, je využito několik kritérií. 1) Je to úspěšnost odzbrojení a demobilizace. V obou zemích trvalo dlouho, než se díky mírovým iniciativám podařilo úspěšně provést odzbrojení a demobilizaci. V námi sledovaném období se to dokonce v Libérii nepovedlo vůbec a ozbrojené skupiny vždy pokračovaly v bojích, kdežto v Sieře Leone boje pokračovaly až do roku 2002, nakonec ale byla RUF transformována v politickou stranu. 2) Ochota jednat v dobré víře se opět v Libérii nesetkala s úspěchem. Ozbrojené frakce se buď mírových jednání vůbec nezúčastnily, nebo nerespektovaly usnesení uvedená v dohodách a dál pokračovaly v bojích. I v Sieře Leone to chvíli trvalo, než RUF ustoupila a začala respektovat mír, ale nakonec se to podařilo. 3) Zahrnutí všech klíčových aktérů do mírového procesu bylo úspěšně provedeno v Sieře Leone, jak již bylo řečeno. Tam byli zapojeni jak národní i mezinárodní aktéři, tak občanská společnost, a tak bylo mírové

⁵² Například Lucian Pye říká, že „každá společnost má svoji specifickou kulturu, která dává význam, předvídatelnost a formu politickému procesu. V souvislosti s emocemi, racionálním uvažováním a etickými hodnotami utváří politická kultura lidská očekávání ohledně politiky a vstěpuje jim společné ideály toho, jak by měl vypadat veřejný život“ (Pye 1965: 7).

jednání úspěšné. Naproti tomu v Libérii byla občanská společnost marginalizována a mezinárodní aktéři se neprojevovali neutrálně, a tak zde mírová jednání vždy selhala. 4) Tento bod se týká otázky, zda veškerá jednání řeší zásadní otázky sporu. V Sieře Leone tomu tak je, jelikož byly správně identifikovány hlavní příčiny sporu a občanská společnost byla přímo začleněna do jednání o dohodě z Lomé. Libérie naopak občanskou společnost vyloučila z mírových jednání a v dohodě z Abuji řeší především institucionální otázky. 5) Poslední bod se zabývá mírou, do níž je mírová dohoda schopna zajistit stabilní situaci v zemi. Tento bod dohoda z Abuji nenaplnila vůbec, když se v Libérii v roce 1999 rozhořela druhá občanská válka. V Sieře Leone se tento bod podařilo zajistit částečně, když byl mír vyhlášen o 3 roky později od podepsání mírové dohody z Lomé.

Seznam použitých pramenů a literatury

Literatura

Adebajo, Adekeye. 2002. „Policing West Africa: An Assessment of the ECOWAS Response.“ In: *Toward a Pax West Africana: Building Peace in a Troubled Sub-region*. Eds. Ero, Comfort, Sidhu, Waheguru a Toure, Augustine. New York: International Peace Academy, 11-17.

Adejumobi, Said. 2004. „Conflict and peace building in West Africa: the role of civil society and the African Union.“ *Conflict, Security & Development* 4, č. 1, 59-77.

Adeyemi, Segun. 2000. „UNAMSIL: A long road to peace.“ *Jane's Intelligence Review* 18, č. 5, 40-41.

Alao, Charles Abiodun. 1996. „Commentary on the Accords.“ In: *Accord: The Liberian Peace Process 1990-1996*. Ed. Armon, Jeremy. London: Conciliation Resources, 33-36, 70-74.

Aning, Emmanuel Kwesi. 1994. *Managing Regional Security in West Africa: ECOWAS, ECOMOG and Liberia*. Working Paper 94.2, Centre for Development Research.

Alao, Abiodun, Mackinlay, John a Olonisakin, Funmi. 1999. *Peacekeepers, politicians, and warlords: The Liberian peace process*. New York: United Nations University Press.

Ankrah, Marvin. 2014. *Conflict Resolution in Africa: The Case of the Organisation of African Unity (OAU)*. Hamburg: Anchor Academic Publishing.

Bercovitch, Jacob. 1999. „Mediation in international conflict: An overview of theory, a review of practice.“ In: *Peacemaking in international conflict:*

Methods and techniques. Eds. Zartman, William a Rasmussen, Lewis. Washington D.C.: United States Institute of Peace Press, 125-154.

Bright, Dennis. 2000. „Implementing the Lome Peace Agreement.“ In: *Accord: Paying the price: The Sierra Leone peace process*. Ed. Lord, David. London: Conciliation Resources, 36-41.

Bundu, Abass. 2000. *Democracy by force? A Study of International Military Intervention in the Civil War in Sierra Leone From 1991-2000*. London: Universal Publishers.

Cole, Abdul. 2003. „The Complementary and Conflicting Relationship Between the Special Court for Sierra Leone and the Truth and Reconciliation Commission.” *Yale Human Rights and Development Journal* 6, č. 1. Dostupné na: <http://digitalcommons.law.yale.edu/yhrdlj/vol6/iss1/5/> (4. 12. 2017).

Conteh – Morgan, Earl a Magyar, Karl. 1998. *Peacekeeping in Africa*. New York: St. Martin's Press.

Darby, John a Ginty, Roger Mac. 2003. *Contemporary Peacemaking: Conflict, Peace Processes and Post-war Reconstruction*. New York: Palgrave Macmillan.

Dowd, Caitriona a Raleigh, Clionadh. 2012. „Mapping conflict across Liberia and Sierra Leone.“ In: *Accord: Consolidating Peace in Liberia and Sierra Leone*. Eds. Drew, Elizabeth a Rambotham, Alexander, 8-22.

Drulák, Petr. 2008. *Jak zkoumat politiku: Kvalitativní metodologie v politologii a mezinárodních vztazích*. Praha: Portál.

Dunn, Elwood. 1998. „Liberia’s Response to Interventionist Efforts.“ In: *Peacekeeping in Africa*. Eds. Conteh – Morgan, Earl a Magyar, Karl. New York: St. Martin's Press, 76-105.

Ellis, Stephen. 2006. *Liberia 1989–1994: The Mask of Anarchy: The Destruction of Liberia and the Religious Dimensions of an African Civil War*. New York: New York University Press.

Ero, Comfort. 2000. „ECOMOG: A model for Africa?“ *Centre for Defence Studies* 46, 58-70.

Fanthorpe, Richard. 2001. „Neither Citizen nor Subject? Lumpem Agency and the Legacy of Native Administration in Sierra Leone.“ *African Affairs* 100, č. 400, 363-386.

Francis David. 2001. „Diamonds and the Civil War in Sierra Leone.“ *The ACP-EU Courier* 187. Dostupné na: http://ec.europa.eu/development/body/publications/courier/courier187/en/en_073.pdf#zoom=100

Galtung, Johan. 1969. „Violence, Peace, and Peace Research.“ *Journal of Peace Research* 6, č. 3, 167-191.

Gberie, Lansana. 2000. „First Stages in the Road to Peace: The Abidjan Peace Process (1995-96).“ In: *Accord: Paying the price: The Sierra Leone peace process*. Ed. Lord, David. London: Conciliation Resources, 18-26.

Guannu, Joseph. 1997. *Liberian History Up to 1847*. Monrovia: Sabanoh Printing Press Ltd.

Howe, Herbert. 1997. „Lessons of Liberia, ECOMOG and Regional Peacekeeping.“ *International Security* 21, č. 3, 145-176.

Chege, Michael. 2002. „Sierra Leone: The State that Came Back From the Dead.“ *The Washington Quarterly* 25, č. 3, 147-160.

Juma, Laurence. 2013. *Human Rights and Conflict Transformation in Africa*. Mankon: Langaa RPCIG.

Lederach, John Paul. 1997. *Building Peace: Sustainable Reconciliation in Divided Societies*. Washington D.C.: United States Institute of Peace Press.

Lidow, Nicholai. 2011. „Violent Order: Rebel Organization and Liberia’s Civil War.“ *Stanford University*. Dostupné na: https://stacks.stanford.edu/file/druid:cd347ss0802/Lidow_DissFinal_Online-augmented.pdf

Lord, David. 2000. „Introduction: The Struggle for Power and Peace in Sierra Leone.“ In: *Accord: Paying the price: The Sierra Leone peace process*. Ed. Lord, David. London: Conciliation Resources, 10-15.

Lund, Michael. 1996. *Preventing Violent Conflict: A Strategy for Preventive Diplomacy*. Washington D.C.: United States Institute of Peace Press.

Meijer, Guus. 2000. „Reconstructing Peace in Sierra Leone: Some Civil Society Initiatives.“ *Center For Development Research*, 1-10.

Mortimer, Robert. 1996. „ECOMOG, Liberia and Regional Security in West Africa.“ In: *Africa in the New International Order*. Eds. Keller, Edmond a Rothchild, Donald. London: Lynne Rienner Publishers, 149-164.

Mutwol, Julius. 2009. *Peace Agreements and Civil Wars in Africa: Insurgent Motivations, State Responses, and Third-party Peacemaking in Liberia, Rwanda, and Sierra Leone*. Amherst: Cambria Press.

Neething, Theo. 2000. „Limitations of UN Peacekeeping where Conflict Did Not Result in Victory For Any Side: Democratic Republic of Congo and Sierra Leone.“ *Journal of Peace, Conflict and Military Studies* 1, č. 2, 12-22.

Nuamah, Kwaku a Zartman, William. 2001. *Case Study: Intervention in Sierra Leone*. Maryland: National Intelligence Council Project.

Olonisakin, Funmi. 2000. *Reinventing Peacekeeping in Africa: Conceptual and Legal Issues in ECOMOG Operations*. Hague: Kluwer Law International.

Paffenholz, Tania. 2013. „International peacebuilding goes local: analysing Lederach's conflict transformation theory and its ambivalent encounter with 20 years of practice.“ *Peacebuilding* 2, č. 1, 11-27.

Pye, Lucian. 1965. „Introduction: Political Culture and Political Development.“ In: *Political Culture and Political Development*. Eds. Pye, Lucian a Verba, Sidney. New Jersey: Princeton University Press, 3–26.

Riley, Stephen a Sesay, Max Ahmadu. 1996. „Liberia: After Abuja.“ *Review of African Political Economy* 23, č. 69, 429-437.

Rupesinghe, Kumar. 1995. *Conflict Transformation*. New York: St. Martin's Press.

Rupesinghe, Kumar. 1996. „Mediation in Internal Conflicts: Lessons from Sri Lanka.“ In: *Resolving International Conflicts – The Theory and Practice of Mediation*. Ed. Bercovitch, Jacob. London: Lynne Rienner Publishers, 153-171.

Ryan, Stephen. 1995. *Ethnic Conflicts and International Relations*. Aldershot: Dartmouth Publishing Company.

Sawyer, Amos. 2004. „Violent Conflict and Governance Challenges in West Africa: The Case of the Mano River Basin Area.“ *The Journal of Modern African Studies* 42, č. 3, 437-463.

Schwarz, Roger. 2002. *The Skilled Facilitator*. San Francisco: Jossey-Bass.

Sesay, Max Ahmadu. 1996. „Bringing Peace to Liberia.“ In: *Accord: The Liberian Peace Process 1990-1996*. Ed. Armon, Jeremy. London: Conciliation Resources, 9-26.

Solomon, Hussein a Mngqbisa, Kwezi. 2000. „Towards Conflict Transformation in the Democratic Republic of Congo With Specific Reference to the Model of Kumar Rupesinghe.“ In: *The Psychology of Diplomacy*. Eds. Langholtz, Hravey a Stout, Chris. Wesport: Greenwood Publishing Group, 213-235.

Turay, Thomas Mark. 2000. „Civil Society and Peace building: The role of the Inter-Religious Council of Sierra Leone.“ In: *Accord: Paying the price: The Sierra Leone peace process*. Ed. Lord, David. London: Conciliation Resources, 50-53.

Vogt, Margaret. 1996. „The Involvement of ECOWAS in Liberia Peacekeeping.“ In: *Africa in the New International Order*. Eds. Keller, Edmond a Rothchild, Donald. London: Lynne Rienner Publishers, 165–184.

Walvaren, Klaas Van. 1999. *Containing Conflict in the Economic Community of West African States: Lessons from the Intervention in Liberia, 1990-1997*. Clingendael: Netherlands Institute of International Relations.

Watkins, Gabriel. 2006. *Liberia: The Heart of Darkness*. Victoria: Trafford Publishing.

Waugh, Colin. 2011. *Charles Taylor and Liberia*. London: Zed Books.

Williams, Gabriel. 2006. *Liberia: The Heart of Darkness: Accounts of Liberia's Civil War and Its Destabilizing Effects in West Africa*. Victoria: Trafford Publishing.

Woods II, Samuel Kofi. 1996. „Civic Initiatives in the Peace Process.“ In: *Accord: The Liberian Peace Process 1990-1996*. Ed. Armon, Jeremy. London: Conciliation Resources, 27-32.

Yoroms, Gani Joses a Aning, Emmanuel Kwesi. 1997. *West African Regional Security in the Post Liberian Conflict Era: Issues and Perspectives*. Working Paper 97.7, Center for Development Research.

Prameny

AIP. <http://africkyportal.cz/clanky/soukrome-vojenske-spolocnosti-v-angole-a-sierra-leone>

Conflict diamonds. <http://www.diamondfacts.org/conflict-diamonds/>

Conciliation Resources. 2000. *Annual review 1999*. Dostupné na: http://www.c-r.org/downloads/1999_annualreport.pdf (7. 12. 2017)

Conciliation resources. <http://www.c-r.org/who-we-are/goals-and-values>

Global Security. <http://www.globalsecurity.org/military/world/war/liberia-1980.htm>

Global Security a. http://www.globalsecurity.org/military/world/war/sierra_leone.htm

Global Security b. <http://www.globalsecurity.org/military/world/liberia/history.htm>

Hallowell, Elvis. 2000. *Our hope in the Lome Peace Agreement*. Příspěvek přednesený na konferenci The People's Peace & Human Rights Conference: PEACEntry, Alberta 1-7. května 2000. Dostupné na: http://www.share.iwarp.com/our_hope_in_the_lome_peace_agree.htm (25. 7. 2017).

Handicap International. 2006. *Sierra Leone: Charles Taylor's victims are being forgotten*. b.m.: Media Pack.

Human Rights Watch. 1993. „Waging War to Keep the Peace: The ECOMOG Intervention and Human Rights.“ *Human Rights Watch Publications* 5, č. 6. Dostupné na: <http://www.hrw.org/reports/1993/liberia/> (5. 12. 2017).

Institute for Security Studies.
<https://oldsite.issafrica.org/publications/monographs/monograph-68-peacekeeping-in-sierra-leone-unamsil-hits-the-home-straight-mark-malan-phenyo-rakate-and-angela-mcintyre>

International Peace Academy Report. 2002. *Security and Development in Sierra Leone*. Dostupné na: https://www.ipinst.org/wp-content/uploads/publications/security_and_dev.pdf (7. 12. 2017)

Justice and Peace Commission. 1994. *The Liberian Crisis*. Monrovia: National Catholic Secretariat.

Kamer, Reed. 1995. „Liberia: A Casualty of the Cold War's End.“ *All Africa*. Dostupné na: <http://allafrica.com/stories/200101090216.html> (5. 12. 2017).

Kofi Annan International Peacekeeping Training Centre (KAIPTC). 2010. *Yamoussoukro Accords*. Accra: KAIPTC.

Reliefweb. <http://reliefweb.int/report/sierra-leone/background-paper-sierra-leone>

Reliefweb. <http://reliefweb.int/report/sierra-leone/unrisd-reflections-1996-sierra-leone-peace-agreement>

Richards, Paul. 2003. *The Political Economy of Internal Conflict in Sierra Leone*. Working Paper 21, Netherlands Institute of International Relations Clingendael. Dostupné na: <https://pdfs.semanticscholar.org/a616/3e0a5293b003911ae04c7639c5c8424b959e.pdf> (4. 12. 2017).

Shearer, David. 1998. „Outsourcing War.“ *Foreign Policy*. Dostupné na: <http://foreignpolicy.com/1998/09/15/outsourcing-war/> (5. 12. 2017).

Supplement to the Abuja Accord. https://peacemaker.un.org/sites/peacemaker.un.org/files/LR_960817_Supplement%20to%20the%20Abuja%20Accord.pdf

The Polynational War Memorial. http://www.war-memorial.net/wars_all.asp?tags=Post-Colonial+Civil+Wars+in+Africa&submit=Find&q=3

The Telegraph. <http://www.telegraph.co.uk/news/worldnews/africaandindianocean/liberia/7928846/Naomi-Campbell-Charles-Taylor-profile.html>

United Nations Security Council. 1992. *Final Communiqué of the Fourth Meeting of the Committee of Five of the Economic Community of West African States on the Liberian crisis, held in Yamoussoukro on 29 and 30 October 1991*. Yamoussoukro: United Nations.

United Nations Security Council. 1994. *Akosombo agreement*. Akosombo: United Nations.

United Nations Security Council. 1995. *Abuja Agreement to Supplement the Cotonou and Akosombo Agreements as subsequently clarified by the Accra Agreement*. Abuja: United Nations.

United Nations Security Council. 1999. *Peace Agreement between the Government of Sierra Leone and the Revolutionary United Front of Sierra Leone*. Lomé: United Nations.

Uppsala Conflict Data Program a.
http://ucdp.uu.se/?_sm_au_=-ijVsNMBmHVBdrnJF#actor/507

Uppsala Conflict Data Program b.
http://ucdp.uu.se/?_sm_au_=-ijVsNMBmHVBdrnJF#actor/695

Uppsala Conflict Data Program c.
http://ucdp.uu.se/?_sm_au_=-ijVsNMBmHVBdrnJF#actor/696

United Nations Observer Mission in Liberia.
<https://peacekeeping.un.org/sites/default/files/past/unomil.htm>

United Nations Mission in Sierra Leone.
<https://peacekeeping.un.org/mission/past/unamsil/background.html>